

Na osnovu člana 45 stav 1 tačka 2 Zakona o lokalnoj samoupravi (“Službeni list RCG”, br. 42/03, 28/04, 75/05, 13/06 i “Službeni list CG”, br. 88/09, 03/10 i 38/12) i člana 40 stav 1 tačka 2 Statuta Opštine Budva (“Službeni list CG - Opštinski propisi”, br. 19/10) Skupština opštine Budva, na sjednici održanoj 11., 12., 13. i 14. marta 2013.godine, donijela je

**ODLUKU
O USVAJANJU LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA POSTIZANJE RODNE
RAVNOPRAVNOSTI U OPŠTINI BUDVA ZA PERIOD 2013 / 2014.**

Član 1

Usvaja se Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva za period 2013 / 2014.

Član 2

Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti u Opštini Budva za period 2013 / 2014 , kao razvojni dokument koji utvrđuje cjelovitu i usklađenu politiku Opštine, u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti, pripremila je radna grupa formirana rješenjem Pedsjednika opštine, broj 001- 4029/1 od 07.11.2012.godine.

Član 3

Nosilac aktivnosti koje se odnose na postizanje rodne ravnopravnosti Opštine Budva je Sekretarijat za lokalnu samoupravu.

Član 4

Nosilac aktivnosti iz člana 3 ove Odluke je u obavezi da pripremi Izvještaj o realizaciji lokalnog plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti .
Izvještaj se podnosi Skupštini opštine Budva u prvom kvartalu nakon isteka perioda na koji se Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti u Opštini Budva odnosi, radi upoznavanja i usvajanja.

Član 5

Sastavni dio ove Odluke čini Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva za period 2013 / 2014.

Član 6

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom listu Crne Gore – Opštinski propisi”.

Broj: 0101-177/1

Budva, 14. mart 2013.godine

**SKUPŠTINA OPŠTINE BUDVA
PREDSJEDNIK,
Boro Lazović, s.r.**

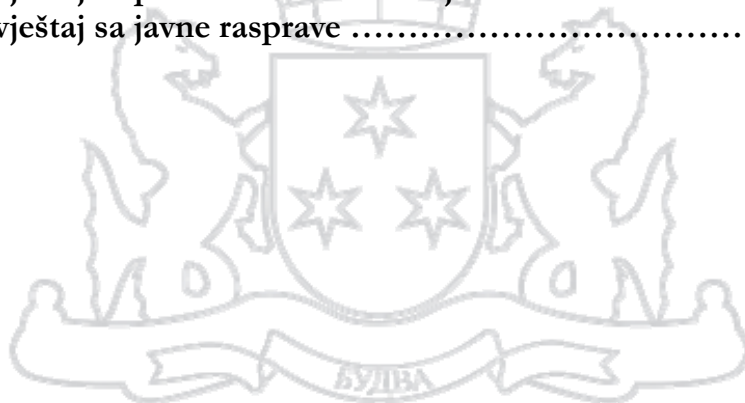
**AKCIONI PLAN ZA POSTIZANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI
U OPŠTINI BUDVA ZA PERIOD 2013 / 2014. GODINA**

28. decembar, 2012. godine

SADRŽAJ

1. Uvod	3
2. Prvni okvir	5
3. Finansijska sredstva za realizaciju LAPRR	8
4. Način izvještavanja o sprovođenju LAPRR	8
5. Akcioni plan	9
6. Anex I Pravni okvir	22
7. Anex II – Opština Budva, stanje i problemi	28
8. Anex III – Rješenje o imenovanju Radne grupe	50
9. Anex IV – Izvještaj sa prethodne konsultacije	52
10. Anex V – Izvještaj sa javne rasprave	53

I UVOD

Opredjeljujući se za put Evropskih integracija, obaveza je Crne Gore, a samim tim i Opštine Budva, kada je u pitanju rodna ravnopravnost, je da kontinuirano, slijedeći propise Ujedinjenih nacija, evropske propise, politike i pozitivne akcije, prilagođava svoj sistem onom nivou rodne ravnopravnosti koji je kao svoj cilj postavila i Evropska unija, tj. da prilagođava i unaprijeđuje svakondnevni ambijent za postizanje standarda rodne ravnopravnosti.

Pravni okvir za donošenje Lokalnog akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva u periodu od 01.01.2013. do 31.12.2014. godine (dalje u tekstu: LAPRR 2013/2014) su međunarodne obaveze, postojeći nacionalni propisi i lokalni akti koje je usvojila Opština Budva, kao i Izvještaj o izvršenju Lokalnog akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva u periodu od 01.01.2011. do 31.12.2012. godine.

Lokalni plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva za period od 01.01.2013 - 31.12.2014. godine predstavlja razvojni dokument za implementaciju politike rodne ravnopravnosti na lokanom nivou.

Za izradu Lokalnog akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva za period od 01.01.2013 - 31.12.2014. godine predsjednik Opštine Budva rješenjem broj 001-4029/1 od 07.11.2012. godine imenovao je radnu grupu, koja broji 15 članova/ica, referentnih predstavnika/ca (10 žena i 5 muškaraca) svih relevantnih oblasti koje ovaj razvojni dokument sadrži, kako bi se iste sveobuhvatno i multidisciplinarno sagledale.

Nakon javnog poziva od 12. do 20. 12. 2012. godine za prethodnu konsultaciju upućenom svim građanima i zainteresovanim subjektima da dostave svoje predloge i ideje radi koncipiranja Nacrta ovog akta od zajedničkog interesa konstatovano je da nije bilo interesovanja po predmetnom u izvještaju broj 03-11641/1 od 23.11. 2012.godine. Nacrt LAPRR 2013/2014, usvojen na drugom sastanku Radne grupe od 04.12.2012. godine dat je na javnu raspravu u periodu od 05. do 19.12.2012. godine. Izvještajem sa javne rasprave broj 03-12883/1 od 24.12.2012. godine konstatovano je da bilo ukupno zainteresovanih stranaka pet u smislu dostave predloga, mišljenja i sugestija, dok je dostavljeno primjedbi ukupno 14 od kojih je prihvaćeno 10, nije 4, a 2 su bile konstatacija. Predmetni Izvještaj čini Anex V ovog dokumenta.

Od 12 oblasti djelovanja u cilju postizanja rodne ravnopravnosti prema Pekinškoj deklaraciji (siromaštvo, obrazovanje, zdravlje, nasilje nad ženama, oružani sukobi, ekonomija, donošenje odluka, institucionalni mehanizmi, ljudska prava, mediji, zaštita prirodne okoline i prava ženskog djeteta), Opština Budva se opredijelila za 7 ključnih oblasti u kojima je potrebno kroz određene mehanizme i planirane aktivnosti, u navedenom vremenskom period, postići zacrtane ciljeve radi postizanja rodne ravnopravnosti a u cilju dostizanja višeg nivoa kvaliteta društvenog i socijalnog života naših građana/ki. Sve planirane aktivnosti u saglasnosti su sa Nacionalnim planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2008. do 2012. godine i period od 2013 do 2014. godine, kao i prethodnim dvogodišnjim planom Opštine Budva.

Ove oblasti su:

- obrazovanje,

- zdravlje,
- nasilje nad ženama,
- ekonomija i održivi razvoj,
- politika i odlučivanje,
- mediji, kultura i sport,
- mehanizmi za kreiranje i sprovođenje politike rodne ravnopravnosti i evropske integracije.

U izradi LAPRR 2013/2014 Radna grupa se rukovodila zakonskom obavezom (članovi 3 i 17 Zakona o rodnoj ravnopravnosti (»Službeni list RCG«, br. 46/07)) da Opština Budva u okviru svojih nadležnosti podstiče i ostvaruje rodnu ravnopravnost, odnosno preduzima (pozitivne, podsticajne i programske) mjere i aktivnosti od značaja za ostvarivanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva. U izradi predmetnog akta korišćeni su i rezultati realizacije Lokalnog akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva u periodu od 2011. do 2012. godine. Usvajanjem Lokalnog akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti 2011/2012 u Opštini Budva u februaru 2011. godine stvorena je obaveza organa lokalne uprave i samouprave u vezi uvođenja mjera i mehanizama za sprovođenje odrednica istog u cilju stvaranja ambijenta jednakih mogućnosti za sve. Prepoznato je da te aktivnosti može sprovođiti Sekretarijat za lokalnu samoupravu koji je organizovan na način da u istom postoji referat koji treba da na organizovan način sprovođi principe rodne ravnopravnosti u okviru svih oblasti kojima se bavi Sekretarijat, odnosno Opština Budva.

Nacionalnim planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2008 – 2012. godine obuhvaćene su oblasti na državnom nivou, dok je izvršenje predmetnog lokalnog plana na opštinskom nivou napravljen prvi korak i konstatovano da u našoj opštini postoji prostor za unaprijeđenje rodne ravnopravnosti u cilju stvaranja ambijenta za postizanje jednakih mogućnosti.

Ciljevi za period od 1.1.2013. godine do 31.12.2014. godine na osnovu dobre prakse iz 2011. i 2012. godine

Usvajanjem Lokalnog plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013/2014, koji predstavlja cijelovitu i usklađenu politiku opštine u cilju unaprijeđenja rodne ravnopravnosti, imenovanjem referenta u Sekretarijatu za lokalnu samoupravu, imenovanjem novog ili izmjenama i dopunama postojećeg ili potvrđivanjem postojećeg Savjeta za ravnopravnost polova u Skupštini opštine Budva za mandat 2012. – 2016. godine cilj je Opštine da preko predmetnog razvojnog dokumenta i navedenih mehanizama unaprijedi položaj žena kao ranjive grupe i poboljša ambijent za uspostavljanje standarda kojima težimo kako je u Uvodu navadeno, shodno primjeni nadležne međunarodne i nacionalne regulative. Namjera je da se narednom dvogodišnjem periodu kroz realizaciju planiranih mjera i aktivnosti utiče na eliminaciju stereotipa, na podizanje svijesti zajednice, a naročito žena o značaju ravnopravnosti i muškaraca i žena u cilju stvaranja društva jednakih mogućnosti. Korisnici su svi građani/ke naše zajednice.

Cilj nam je, takođe, da promoviramo veće učešće žena u političkom, ekonomskom, obrazovnom, kulturnom, sportskom i ostalim oblastima života koji utiču ne samo na veću zastupljenost žena na višim nivoima odlučivanja, već utiču na

sve segmente osnaživanja i unaprjeđenja kvaliteta života žena, a samim tim i porodice i cijele zajednice. Poseban akcenat je dat na osnaživanju učešća žena u poslovnom ambijentu Budve koji pruža velike mogućnosti, te na stvaranju mogućnosti za zapošljavanje žena. Takođe je posebna pažnja posvećena zaštiti od svih oblika porodičnog nasilja kroz različite forme edukacija i kampanja podizanja svijesti kako javnosti tako i zaposlenih u nadležnim institucijama.

Promovisanje rodne ravnopravnosti treba da proizvede veću edukovanost stanovništva naše opštine o pitanjima jednakih mogućnosti muškaraca i žena, kao i razvijanje svijesti da zadovoljna, slobodna i zdrava žena je resurs koji može doprinijeti bogatijem društvu za cijelu zajednicu.

Primjeri dobre prakse u našoj opštini u periodu sprovođenja LAPRR 2011 – 2012. godine pokazuju da partnerstvo u realizaciji zajedničkih ciljeva može obezbijediti plodno tlo za započete procese za suzbijanje stereotipa i predrasuda i eliminaciju rodni nejednakosti, što očekujemo da će biti trend i u narednom periodu.

Istovremeno, osnovni cilj LAPRR 2013-2014 je efikasna primjena međunarodnog i domaćeg zakonodavnog okvira iz oblasti rodne ravnopravnosti i zaštite od diskriminacije. Na taj način, stvoriće se održivi institucionalni mehanizmi kroz koje će se moći pratiti napredak i sprovođenje mjera, aktivnosti i zakonskih obaveza iz ove oblasti.

Korisnici

Učenici/ce, studenti/kinje, zaposleni/ne u obrazovnim ustanovama, zaposleni/ne u organima lokalne i državne uprave, posebno u organima Ministarstva unutrašnjih poslova filijala Budva, Centra za socijalni rad u Budvi, Zavoda za zapošljavanje, kancelarija u Budvi, Doma zdravlja u Budvi i Područnog organa za prekršaje, zatim zaposleni/nezaposlene u privredi sa naglaskom na preduzeća/preduzetnike članove Crnogorskog turističkog udruženja, cijela zajednica opštine Budva.

II PRAVNI OKVIR

LAPRR se zasniva na nacionalnom zakonodavstvu i međunarodnim instrumentima za ljudska prava, na pravnim dokumentima Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i Evropske unije.

Pravo žena na jednak tretman predstavlja iznad svega osnovno ljudsko pravo. Diskriminacija se prepoznaje kao politički neprihvatljiva, ekonomski neisplativa i zakonski sankcionisana.

Međunarodni pravni okvir za postizanje rodne ravnopravnosti:

Nizom međunarodnih dokumenata, konkretnim normama, preporukama, protokolima i zaljućima međunarodnih konferencija uvedena je obaveza uspostavljanja ravnopravnosti žena i muškaraca. Njima se promovišu principi rodne ravnopravnosti i zabrana diskriminacije po osnovu pola i predviđaju se konkretne obaveze u cilju realizacije tih principa.

Dokumenta Ujedinjenih nacija:

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948)

- Konvencija o političkim pravima žena (1952)
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966)
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)
- Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW, 1979)
- Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama (1993)
- Pekinška deklaracija i platforma za akciju (1995)
- Univerzalna deklaracija o demokratiji (1997)
- Opcioni protokol uz CEDAW (1999)
- Rezolucija 1325 (2000) Žene, mir i bezbjednost
- Milenijumski razvojni ciljevi (2000).

Dokumenta Savjeta Evrope:

- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
- Evropska socijalna povelja
- Preporuka R(2003)3 o uravnoteženom učešću muškaraca i žena u javnom i političkom odlučivanju
- Preporuka R(98)14 o integrisanja rodno principa u javnu politiku
- Preporuka R(96)5 o pomirenju radnog i porodičnog života
- Preporuka R(90)4 o neseksističkoj upotrebi jezika
- Preporuka R(2002)5 o zaštiti žena od nasilja
- Preporuka R(2007)17 o standardima i mehanizmima za postizanje rodne ravnopravnosti
- Rezolucija 176 (2004) o uvođenju načela rodne ravnopravnosti na regionalni i lokalni nivo
- Priručnik – rodno budžetiranje praktična implementacija CDEG (2008)15
- Preporuka R1921(2010) - rodno budžetiranje kao sredstvo za očuvanje ženskog zdravlja
- Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (maj 2011), a čija je Crna Gora potpisnica, ali nije izvršena ratifikacija

Dokumenta Evropske unije:

- Amsterdamski ugovor
- Direktiva 75/117/EEZ o primjeni principa jednakog tretmana za žene i muškarce u odnosu na dostupnost zaposlenja, profesionalnu obuku, napredovanje na radnom mjestu (76/2007/EEZ, 79/7/EEZ, 86/378/EEZ)
- Posebnu zaštitu za radnice trudnice, materinstvo i roditeljsko odsustvo utvrđuju sledeće direktive (86/613/EEZ, 92/85/EEZ, 96/34/EEZ)
- Direktiva 76/207/EEZ koja se tiče jednakog tretmana za žene i muškarce u odnosu na pristup zaposlenju, profesionalne obuke, napredovanje na poslu, kao i na uslove rada, poznata kao direktiva jednakog tretmana
- Direktiva 2002/73/EZ koja je dopuna direktive jednakog tretmana i po prvi put jasno definiše seksualno uznemiravanje na radnom mjestu
- Direktiva 2006/54/EZ objedinjuje 6 direktiva i odnosi se na primjenu principa jednakih mogućnosti i jednakog tretmana žena i muškaraca u odnosu na zaposlenje i zanimanje
- Povelja o osnovnim pravima 2000,
- Strategija za ravnopravnost žena i muškaraca 2010 – 2015 (koji predstavlja radni program za rodnu ravnopravnost EK)
- Evropa 2020 – Strategija razvoja

Pravni okvir za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori:

Ustav Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 01/07);

Zakon o rodnoj ravnopravnosti (»Službeni list RCG«, br. 46/07);

Zakon o zabrani diskriminacije ("Službeni list Crne Gore", br. 46/2010);

Zakon o zaštiti ljudskih prava i sloboda ("Službeni list Crne Gore", broj 42/2011);

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici; ("Službeni list Crne Gore", br. 46/2010);

Strategija zaštite od nasilja u porodici 2011 – 2015 (jul 2011);

Protokol o postupanju institucija u slučajevima nasilja u porodici (25.11.2012.);

Krivični zakonik („Službeni list RCG“, br. 70/03, 13/04, 47/06, i „Službeni list Crne Gore“, br. 40/08 i 25/10);

Zakon o radu ("Sl. list Crne Gore", br. 49/08 od 15.08.2008, 26/09 od 10.04.2009, 88/09 od 31.12.2009, 26/10 od 07.05.2010, 59/11 od 14.12.2011);

Zakon o zabrani zlostavljanja na radnom mjestu („Sl. list Crne Gore“, broj 30/12);

Zakon o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti ("Službenom listu CG", br. 14/2010);

Zakon o obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/02 od 28.11.2002, 31/05 od 18.05.2005, 49/07 od 10.08.2007, "Sl. list Crne Gore", br. 04/08 od 17.01.2008, 21/09 od 20.03.2009, 45/10 od 04.08.2010);

Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Sl. list RCG", br. 39/04 od 09.04.2004, 23/05 od 12.04.2005, 29/05 od 09.05.2005 i "Sl. list Crne Gore", br. 12/07 od 14.12.2007, 13/07 od 18.12.2007, 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 14/12 od 07.03.2012);

Zakon o strancima ("Službeni list Crne Gore", broj 82/08 i 72/09);

Porodični zakon („Službeni list RCG“, br. 01/07);

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ("Službeni list Crne Gore", broj 20/2011);

Zakon o izboru odbornika i poslanika ("Službeni list RCG", br. 4/98, 5/98, 17/98, 14/00, 9/01, 41/02 i 46/02);

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika („Sl. list CG“, br. 46/11);

Pravni okvir za postizanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou

Opština Budva je među prvim opštinama u Crnoj Gori, tačnije 11.12.2008.godine, potpisala Memorandum o saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Kancelarijom za rodnu ravnopravnost Vlade Crne Gore broj 001 - 4745/2 od 11.12.2008. godine;

Odluka o usvajanju Lokalnog akcionog plana aktivnosti za rodnu ravnopravnost u opštini Budva u periodu od 2011. do 2012. godine („Službeni list Crne Gore – opštinski propisi“, broj 08/11);

Odluka o ravnopravnosti polova u Opštini Budva („Službeni list Crne Gore – opštinski propisi“, broj 11/12);

Institucionalni okvir za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva

Institucionalni okvir za postizanje rodne ravnopravnosti u Opštini Budva, shodno članu 15 Odluka o ravnopravnosti polova u Opštini Budva („Službeni list Crne Gore

- opštinski propisi“, broj 11/12), je Savjet za ravnopravnost polova i službenik/ca namještenik/ca Sekretarijata za lokalnu samoupravu. Ovi subjekti učestvuju u kreiranju, usvajanju i primjeni strateških dokumenata.

III FINANSIJSKA SREDSTVA ZA REALIZACIJU LAPRR

Sredstva će se obezbijediti iz budžetskih sredstava nosioca aktivnosti kao i iz sredstava donacija.

IV NAČIN IZVJEŠTAVANJA O SPROVOĐENJU LAPRR

Dvogodišnji izvještaj o realizaciji LAPRR priprema Sekretarijat za lokalnu samoupravu.

Predmetni izvještaj će nakon usvajanja na Skupštini opštine Budva biti dostupan javnosti na internet stranici Opštine Budva.

**V AKCIONI PLAN ZA POSTIZANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI OD 01.01.2013. DO
31.12.2014. GODINE**

OBLAST/CILJ	AKTIVNOST	NOSIOCI AKTIVNOSTI I PARTNERI	ROK	CILJNE GRUPE	INDIKATORI (Pokazatelji realizacije)
1. Obrazovanje Postizanje ravnopravnosti polova u oblasti obrazovanja	1.1. Formiranje baze podataka o polnoj zastupljenosti: A) nastavnog i rukovodećeg kadra u školama i fakultetima Baza treba da prati i korišćenje prava iz radnih odnosa po polu; B) učenika/ca, posebno sa akcentom na one koji napuštaju školu prije završenog osnovnog obrazovanja i studenata/tkinja.	Sekretarijat za lokalnu samoupravu OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“ OŠ „M. Srzentić“ SMŠ „D. Kiš“ Fakulteti Zavod za statistiku Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost	IV kvartal 2013. i IV kvartal 2014.	Učenici/ce Studenti/tkinje Nastavni kadar Rukovodeća lica	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Formirana baza podataka za školsku godinu 2011/2012, 2012/2013 i 2013/2014 po svakoj obrazovnoj jednidici, po polu, posebno za segment A i segment B; ▪ Formiranje baze podataka koliko je učenika/ca koji su završili SMŠ “Danilo Kiš” zapošljeno u organima lokalne samouprave, lokalne uprave, javnim preduzećima/ ustanovama čiji je osnivač Opština ili je Opština većinski vlasnik.
	1.2. Formiranje baze podataka o polnoj	Sekretarijat za lokalnu samoupravu	IV kvartal 2013.	Djeca u vrtiću Vaspitni kadar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Formirana baza podataka za školsku godinu 2011/2012,

	<p>zastupljenosti</p> <p>A) vaspitnog i rukovodećeg kadra Baza treba da prati i korišćenje prava iz radnih odnosa po polu</p> <p>B) djece koja pohađaju predškolske jedinice.</p>	<p>JPU „Lj. J. Maša“ Zavod za statistiku Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost</p>	<p>i IV kvartal 2014.</p>	<p>Rukovodeća lica</p>	<p>2012/2013 i 2013/2014 po svakoj jedinici JPU, po polu, posebno za segment A i segment B.</p>
1.3.	<p>Edukacija o rodnoj ravnopravnosti:</p> <p>A) Edukacija zaposlenih u lokalnoj/ državnoj upravi;</p> <p>B) Nastavnog/ vaspitnog kadra i rukovodećih lica u svim predškolskim jedinicama, školama i fakultetima;</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu JPU „Lj. J. Maša“ OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“ OŠ „M. Srzentić“ SMŠ „D. Kiš“ Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Uprava za kadrove Međunarodne organizacije</p>	<p>II kvartal 2013. i II kvartal 2014.</p>	<p>Zaposleni/e u lokalnoj i državnoj upravi i nastavnici/ce vaspitači/ce Rukovodeće lica u svim obrazovnim jedinicama</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Održana predavanja za zaposlene u lokalnoj / državnoj upravi; ▪ Održana predavanja u vrtićima, školama i fakultetima; ▪ Broj polaznika/ca; ▪ Anketa evaluacije ostvarene rodne senzibilnosti i ravnopravnosti;

2. Zdravlje Zaštita i unaprjeđenje zdravlja žena

<p>2.1. Edukacija u vezi sa rizicima ranog stupanja u seksualne odnose;</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu JU Dom zdravlja Budva OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“ OŠ „M. Srzentić“ SMŠ „D. Kiš“ NVO</p>	<p>Prvo polugođe školske godine 2013 - 2014</p>	<p>Završni razredi učenici /ce iz OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“ OŠ „M. Srzentić“ Prvi razredi učenici /ce iz SMŠ „D. Kiš“</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj edukacija, broj predavača i struktura polaznika/ca, po polu (učenici/ce); ▪ Smanjenje broja maloljetničke trudnoće – statistika u JU Dom Zdravlja Budva; ▪ Smanjenje prokuženosti seksualno prenosivim bolestima – statistika u JU Dom Zdravlja Budva; ▪ Smanjenje neplodnosti – statistika u JU Dom Zdravlja Budva;
<p>2.2. Edukacija o seksualno prenosivim bolestima</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu JU Dom zdravlja Budva OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“ OŠ „M. Srzentić“ SMŠ „D. Kiš“ NVO</p>	<p>Drugo polugođe školske godine 2013 - 2014</p>	<p>Završni razredi učenici /ce iz OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“ OŠ „M. Srzentić“ Prvi razredi učenici /ce iz SMŠ „D. Kiš“</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj edukacija, broj predavača i struktura polaznika/ca (učenika/ca) po polu, po polu;
<p>2.3. Posjeta i upoznavanje sa radom Dispanzera za žene JU Dom zdravlja Budva</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu JU Dom zdravlja Budva OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“</p>	<p>dva petka svakog mjeseca i to šest mjeseci</p>	<p>Završni razredi učenici /ce iz SMŠ „D. Kiš“</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj posjeta savjetovalištu; ▪ Broj posjeta dispanzeru za žene;

		Oš „M. Srzentić“ SMS „D. Kiš“	posebno 2013. i posebno 2014.		
2.4.	Obilježavanje Međunarodnog dana zdravlja 7. april Kampanja: Rak grlića materice	Sekretarijat za lokalnu samoupravu NVO JP Mediteran reklame Privreda Političke partije – organizacije žena Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Međunarodne organizacije	07.04.2013. 2013. i 2014. posebno kao datum prmoćije aktivnosti i u kontinuitetu	Ženska populacija od 25. do 60. godine života	<ul style="list-style-type: none"> • Odstampan i distribuiran propagandni materijal (Flajer: Rak grlića materice sa podatkom o mjestima distribucije i tiražima); • Distribucija tiraža u svim mega marketima i jedinicama zdravstvene zaštite u Budvi, koliko i koja; • Privrednim preduzećima u saradnji sa CTU, koliko i koja;
	*** i početak pilot projekta za Budva: Skrining na rano otkrivanje raka grlića materice	*** Sekretarijat za lokalnu samoupravu JU Dom zdravlja Budva NVO Političke partije – organizacije žena JP Mediteran reklame Privreda Budve Ministarstvo zdravlja Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu	*** 07.04.2013. Do kraja akcionog plana sa prezentacijom prvih rezultata 07.04.2014.		*** <ul style="list-style-type: none"> ▪ Povećanje svijesti o značaju redovnih preventivnih pregleda i šta ti pregledi obuhvataju (Kolposkopija i PapaNikolau test) – broj predavanja i organizovanih akcija u JU Dom zdravlja Budva; ▪ Broj edukativnog

		ravnopravnost Opšte bolnice u okruženju Klinički centar TV i Radio Budva Međunarodne organizacije			materijala i distribucija; <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uspostavljena baza podataka u JU Dom zdravlja Budva; ▪ Medijska kampanja na Tv i Radio Budva: broj priloga, autorskih emisija, izrada tv spota i radio dzingla I broj emitovanja;
2.5.	Mamografski pregledi sa edukativnom kampanjom; 2.5.1. Obilježavanje mjeseca borbe protiv raka;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu JU Dom zdravlja Budva Privatne ordinacije NVO Privreda JP Mediteran reklame TV i Radio Budva Međunarodne organizacije	6 mjeseci u toku godine 2013. i 2014.	Žene iznad 45 godine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Održana edukacija o značaju preventivnih pregleda, sa podatkom o broju edukacija, broju preventivnih pregleda, sa podatkom o starosnoj strukturi; ▪ Upoznavanje sa rizicima za nastanak raka dojke, liječenju i povratak u svakodnevnicu; ▪ Medijska kampanja na TV i Radio Budva: broj priloga, autorskih emisija, tv spot i radio dzingl ▪ Broj realizovanih reklama za privatne ordinacije partnere;
2.6.	Organizovanje mobilne ambulante za žene RAE populacije;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu JU Dom zdravlja Budva NVO	Akcija jednom godišnje u martu	Porodice RE populacije u naselju Palestina	<ul style="list-style-type: none"> • Broj održanih edukacija o značaju preventivnih pregleda i vrsti istih, sa podatkom o broju pregleda i

		JP Mediteran reklame TV i Radio Budva	2013. i 2014.		broju učesnica pregleda po polu i starosnoj strukturi
2.7.	Baza podataka o broju pregleda, po vrstama bolesti, po polu u JU Domu zdravlja Budva;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu JU Dom zdravlja Budva Ministarstvo pravde i ljudskih prava tj. Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Statistika Crne Gore	2013 - 2014	Žene i muškarci	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uspostavljena baza podataka o broju pregleda, po vrstama bolesti po polu u JU Domu zdravlja Budva; ▪ Broj preventivnih pregleda;
2.8.	Inicijativa za organizovanjem ginekoloških pregleda u drugoj smjeni;	Opština Budva JU Dom zdravlja Budva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Ministarstvo zdravlja	2013 -2014.	Žene zaposlene u privredi;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Manje čekanje na zakazan pregled - anketa u preduzećima - članovima CTU; ▪ Statistika obavljenih pregleda;
2.9.	Prava trudnice i porodilje	Sekretarijat za lokalnu samoupravu	Započeti u II kvartalu 2013.	Trudnice, porodilje i druge kategorije	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odštampani i distribuirani flajeri; ▪ Distribucija tiraža u svim mega marketima i jedinicama zdravstvene zaštite u Budvi, koliko i u kojim; ▪ Distribucija Privrednim preduzećima u saradnji sa CTU, koliko i u kojim; ▪ Distribucija Zavodu za zapošljavanje, koliko; ▪ Medijska kampanja na TV i
2.9.1.	korišćenje prava iz radnog odnosa (polovina punog radnog vremena, isl.);	JU Dom zdravlja Budva Centar za socijalni rad NVO	godine i kontnuirano raditi do kraja 2014.	žena korisnice prava iz radnih odnosa	

					Radio Budva: broj priloga, autorskih emisija, tv spot i radio dzingl
3. Ekonomija i održivi razvoj Ravnopravni pristup žena i muškaraca ekonomskim resursima i stvaranje jednakih mogućnosti za njihovo korištenje	3.1. Obuka za rad na računaru (Word, Excell, Internet i e-mail);	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Zavod za zapošljavanje Uprava za kadrove Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Međunarodne organizacije	April 2013 i april 2014.	Nezaposlene žene na evidenciji Zavoda za zapošljavanje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj polaznica kursa; ▪ Broj novozaposlenih žena polaznica kursa;

	<p>3.2. Obuka – osnovni kurs iz engleskog jezika;</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu Zavod za zapošljavanje Uprava za kadrove Crne Gore Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Međunarodne organizacije</p>	<p>Mart 2013 i mart 2014.</p>	<p>Nezaposlene žene na evidenciji Zavoda za zapošljavanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj polaznica kursa ▪ Broj novozaposlenih žena polaznica kursa;
	<p>3.3. Inicijativa za usklađivanje radnog vremena JPU i OŠ sa radnim vremenom roditelja; 3.3.1. Utvrđivanje broja roditelja koji sami odgajaju dijete/djecu;</p>	<p>Opština Budva Crnogorsko turističko udruženje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Ministarstvo prosvjete Obrazovne jedinice JPU i JU OŠ</p>	<p>2013 – 2014.</p>	<p>učenici /ce iz JPU „Lj. J. Maša“ OŠ „S. M. Ljubiša“ OŠ „Druga O Š“ Oš „M. Srzentić“ i roditelji</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postignuta usaglašenost radnog vremena; ▪ Broj roditelja po polu koji sami odgajaju dijete/djecu, sa podatkom o broju djece po polu i uzrastu
	<p>3.4. Inicijativa za otvaranje jaslične grupe u JPU za djecu starosti 1 godina;</p>	<p>Opština Budva Crnogorsko turističko udruženje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Ministarstvo prosvjete Obrazovne jedinice JPU</p>	<p>2013 – 2014.</p>	<p>JPU „Lj. J. Maša“ djeca i roditelji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Broj otvorenih grupa i broj djece, po polu sa brojem roditelja;

	3.5. Inicijativa za otvaranje dnevnog boravka za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama;	Opština Budva Ministarstvo prosvjete	2013. -2014.	Djeca sa posebnim obrazovnim potrebama i roditelji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj djece po polu koja pohađa dnevni boravak; ▪ Broj roditelja čija djeca pohađaju dnevni boravak; ▪ Broj vaspitnog kadra i rukovodećih lica po polu
	3.6. Obuka za žene kako aplicirati za posao/ kako napisati CV	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Uprava za kadrove Zavod za zapošljavanje Biro rada Budva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost	Oktobar 2013. i Oktobar 2014.	Nezaposlene žene i muškarci na evidenciji Zavoda za zapošljavanje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj polaznica kursa; ▪ Broj novozaposlenih žena polaznica kursa;
	3.7. Izrada brošure i edukacija Žene i preduzetništvo sa normativnim okvirom i upustvom kako osnovati preduzeća 3.7.1. Obilježavanje Dana žena preduzetnica 15. maja ili treća sedmica maja;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu BIS Bar Političke partije - organizacije žena NVO CTU Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Zavod za zapošljavanje Biro rada Budva Međunarodne organizacije	2013. - 2014.	Žene i muškarci u Budvi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiraž brošure i dostava iste preko mega marketa u Budvi, koiko i u kojim; ▪ i preko Info centara Turističke organizacije opštine Budva, koliko; ▪ i preko JU Dom zdravlja Budva; ▪ Opštine Budva, koliko i u kojim.

	3.8. Izrada baze podataka u vezi žena preduzetnica u Budvi; kao i istih na rukovodećim mjestima u Turizmu;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Privredna komora Udruženje preduzetnika CTU TO opštine Budva	IV kvartal 2013. i 2014.	Žene i muškarci zaposleni	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Baza podataka o broju žena preduzetnica, sa podacima o vlasništvu; ▪ Baza podataka o broju žena i muškaraca zaposlenih u turizmu na rukovodećim mjestima i hijerarhijski nižim u Crnogorskom turističkom udruženju;
	Rodno budžetiranje 3.9. Obuka za rodno budžetiranje u Opštini Budva	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost Uprava za kadrove Međunarodne organizacije	III kvartal 2013. IV kvartal 2013. I kvartal 2014	Zaposleni/e na izradi Budžeta u Sekretarijatu za lokalnu samoupravu i ostalim organima Opštine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj polaznika/ca obuke ▪ Izrađena analiza sa preporukama; ▪ Rodno senzitivan budžet;
4. Politika i odlučivanje Ravnopravno učešće žena i muškaraca na svim	4.1. Uspostaviti bazu podataka po polu za: rukovodeća lica i zaposleni/e u JP/ JU - preduzeća čiji je osnivač Opština; kao i u upravnim odborima i savjetima istih;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu JP/ JU - preduzeća čiji je osnivač Opština	2013. - 2014.	Rukovodeća lica (muškarci i žene) i zaposleni/e, i kadrovske službe u JP/ JU - preduzeća čiji je osnivač Opština	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uspostavljena baza podataka razvrstana po polu; ▪ Povećan broj žena na rukovodećim funkcijama i u Upravnim odborima JP/ JU - preduzeća čiji je osnivač Opština;

<p>4.2. Ustanoviti bazu podataka o rukovodeći licima na svim (višim i nižim) nivoima rukovođenja u organima lokalne i državne uprave u Budvi sa podacima o korišćenju prava iz radnih odnosa, sa posebno odvojenim podacima za korištenje prava po osnovu roditeljstva;</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu</p>	<p>2013. - 2014.</p>	<p>Rukovodeća lica (muškarci i žene) i zaposleni/e</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uspostavljena baza podataka razvrstana po polu; ▪ Broj zaposlenih i rukovodećih lica koja koriste prava iz radnog odnosa, a posebno prava po osnovu roditeljstva povećan u odnosu na prethodni period; ▪ Anketa evaluacije ostvarene rodne senzibilnosti i ravnopravnosti;
<p>4.3. Okrugli sto na temu: "Žene u parlamentarnom životu Budve";</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu Političke partije i koalicije; Predavači sa fakulteta političkih nauka; Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost;</p>	<p>III kvartal 2013.</p>	<p>Žene i muškarci u politici</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Održan okrugli sto; ▪ Broj učesnika/ca; ▪ Usvojene preporuke, ▪ Broj medijskih izvještaja
<p>4.4. Predavanje na temu: "Što žene čini moćnima"?</p>	<p>Sekretarijat za lokalnu samoupravu Političke partije i</p>	<p>III kvartal 2014.</p>	<p>Žene u politici i one koje to žele biti</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Održano predavanje; ▪ Broj učesnica/ka; ▪ Broj medijskih izvještaja

		koalicije; Predavači sa fakulteta političkih nauka; Istaknuti novinari Političke partije i koalicije Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost;			
	4.5. Okrugli sto na temu "Iskustva u primjeni Zakona o izboru odbornika i poslanika, izborni zakoni - teorija i praksa u političkom životu EU i okruženju, prednosti i nedostaci"	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Političke partije i koalicije; Predavači sa fakulteta političkih nauka; Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost, Međunarodne organizacije	IV kvartal 2014.	Predstavnici skupštine Opština; odbornici i odbornice; politički lideri/ke;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Održan okrugli sto; ▪ Broj učesnica/ka; ▪ Usvojene preporuke, ▪ Broj medijskih izvještaja
5. Nasilje nad ženama Eliminisanje svih oblika	5.1. Edukativni programi o mogućnostima i načinima suzbijanja nasilja u porodici, nasilja u intimnim vezama, i nasilja nad ženama i djevojčicama (nasilje kao pojam, oblici zakonska	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Područni organ za prekršaje, Tužilaštvo MUP Filijala Budva Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, Služba hitne medicinske	IV kvartal 2013 i 2014.	Područni organ za prekršaje MUP Filijala Budva, Tužilaštvo Centar za socijalni rad, Dom zdravlja,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj realizovanih programa, predavanja, debate; ▪ Broj učesnika/ca, organizatora/ki, sa podacima o trajanju, mjestu i nazivu programa;

	regulativa i institucionalna zaštita)	pomoći, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost;		Služba hitne medicinske pomoći učenici /ce iz SMŠ "D. Kiš"	
	5.2. Nasilje nad ženama i u porodici i međusektorska saradnja u Budvi 5.2.1. Organizovati seminar na temu: "Jačanje međusektorske saradnje i primjeri dobre prakse iz drugih zemalja" 5.2.2. Šestomjesečno izvještavanje o radu multidisciplinarnog tima za borbu protiv nasilja u porodici za područje Budve	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Područni organ za prekršaje, Tužilaštvo, MUP Filijala Budva Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, Služba hitne medicinske pomoći, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost, Međunarodne organizacije	I kvartal 2013 i 2014.	Zaposleni/e u Područnom organu za prekršaje, MUP Filijala Budva, Centar za socijalni rad i JU Dom zdravlja Budva; građani/ke	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj realizovanih programa, seminara, predavanja, debata; ▪ Broj učesnika/ce, organizatora/ki, sa podacima o trajanju, mjestu i nazivu programa; ▪ Anketa - nasilje nad učenicama i vrste; ▪ Uspostavljeno šestomjesečno izvještavanje o radu multidisciplinarnog tima za borbu protiv nasilja u porodici za područje Budve
	5.3. Obilježavanje kampanje „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“	Sekretarijat za lokalnu samoupravu MUP Filijala Budva Centar za socijalni rad Psiholog/škinja Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost;	25.11. do 10.12. 2013. i 2014.	Zaposleni/e u institucijama, Učenici/ce, studenti /tkinje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj i vrsta realizovanih programa (predavanja, debate); ▪ Broj učesnika/ca, organizatori/ke, sa podacima o trajanju, mjestu i nazivu programa; ▪ Broj i vrsta kampanja u medijima,

		Međunarodne organizacije			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj realizovanih programskih sadržaja u Radio i Tv programima u Budvi.
6. Mediji, kultura i sport Postizanje rodne ravnopravnosti u oblasti medija, kulture i sporta, eliminacija stereotipa i predrasuda, te podsticanje razvoja sportova za žene	6.1. Predavanje na temu: Uloga žene na medijskoj sceni Crne Gore i programi koji podržavaju pitanja rodne ravnopravnosti;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Radio i TV Budva Edukatori Ministarstva za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost; Istaknuti novinari iz Crne Gore i Budve	III kvartal 2013.	Noviari/ke i dopisnici/ce u Budvi i u opštinama na Primorju, studenti/kinje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj održanih predavanja, broj, predavača po polu i imenu, učesnici po polu i medijima i po opštinama; ▪ Broj emisija i priloga sa inovativnim pristupom promovisanju rodne ravnopravnosti.
	6.2. Promocija ženskog stvaralaštva od domaćice do uspješne žene u biznisu, politici, medicini, idr.	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Radio i TV Budva	2013. - 2014.	Žene u Budvi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Broj autorskih emisija, priloga, i dr. ▪ Broj reklamnih najava, programa na TV i Radio Budva; ▪ Broj održanih sajмова, izložbi, izdatih publikacija;
	6.3. Promocija svake aktivnosti Opštine Budva u ovom akcionom planu i aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost; 6.3.1. Tematska debata: Rodna ravnopravnost u	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Radio i TV Budva; Ministarstvo za ljudska i manjinska prava - Odjeljenje za rodnu ravnopravnost;	2013. - 2014.	Gledaoci/ljke, slušaoci/teljke TV i Radio Budve	<ul style="list-style-type: none"> • Broj realizovanih priloga, urađene kampanje, broj emitovanih kampanja, idr. • Broj učesnika/ca na debati, medijsko izvještavanje o istoj

	Crnoj Gori i Budvi shodno planu za 2013 – 2017. godinu;				
	6.4. Promocija budvanskog ženskog umjetničkog stvaralaštva (amaterskog i profesionalnog) u JU kulture čiji je osnivač Opština Budva; 6.4.1. Obilježavanje 8. marta, Međunarodnog dana žena.	Sekretarijat za lokalnu samoupravu; JU kulture čiji je osnivač Opština Budva Radio i TV Budva; NVO	2013. -2014. shodno programima JU	Žene – umjetnice, građani/ke Budve	<ul style="list-style-type: none"> • Broj realizovanih nastupa i vrsta, sa podatkom o trajanju dešavanja, organizatorima i učesnicima;
	6.5. Istraživački rad: “Zastupljenost žena u budvanskom sportu i rezultati”;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Sportski radnici	IV kvartal 2014.	Žene u budvanskom sportu;	<ul style="list-style-type: none"> • Objavljeno istraživanje sa preporukama kako unaprijediti stanje, • Objavljena brošura/ monografija
	6.6. Kurs samoodbrane za žene;	Sekretarijat za lokalnu samoupravu Sportski klubovi Mediterranski sprintski centar NVO	2013. – 2014.	Djevojke i žene u Budvi	<ul style="list-style-type: none"> • Broj organizovanih kurseva, broj polaznica, broj diploma;
7. Instrukcionani mehanizmi	<ul style="list-style-type: none"> • Sekretarijat za lokalnu samoupravu – referat za rodnu ravnopravnost; • Savjet za ravnopravnost polova pri Skupštini Opštine Budva; 				

VI ANEX I PRAVNI OKVIR

Relevantni međunarodni izvori – dokumenti koji se odnose na rodnu ravnopravnost u Crnoj Gori:

Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) Ujedinjene nacije su usvojile 1979. godine i predstavlja najznačajniju konvenciju u oblasti ženskih ljudskih prava, poznatu i kao "Međunarodna Povelja Žena", kojom se posebno naglašava obaveza države da aktivno djeluje i uspostavi odgovarajuće mjere kako bi onemogućila, zabranila i kaznila diskriminaciju žena. Konvencija u preambuli govori da pun i potpun razvoj zemlje podrazumijeva učešće žena u svim oblastima života i rada pod jednakim uslovima koje imaju i muškarci.

Ovim dokumentom određeni su i mehanizmi zaštite ženskih ljudskih prava. CEDAW predstavlja okvir i smjernice za države koje, kao njene potpisnice, garantuju uživanje i zaštitu prava žena i eliminisanje polne diskriminacije.

Konvencija afirmiše principe jednakosti između polova sa zahtjevima upućenim državama potpisnicama da preduzmu odgovarajuće mjere, uključujući i zakonodavne kako bi osigurale poštovanje i primjenu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena nekadašnja Socijalistička federativna republika Jugoslavija potpisala je 1980. godine i ratifikovala 1981. godine. Marta 2001. godine Socijalistička republika Jugoslavija je dala sukcesorsku izjavu u Ujedinjenim nacijama koja se odnosila i na ponovno pristupanje međunarodnim pravnim aktima u oblasti ljudskih prava, pa prema tome i ovoj Konvenciji. Notifikacijom o sukcesiji, Crna Goraje nakon sticanja nezavisnosti u maju 2006. godine postala je članicom Konvencije 23.10.2006. godine. Vlada Crne Gore je usvojila Inicijalni izvještaj o sprovođenju Konvencije 25.02.2010. godine koji je razmatran na 15. sjednici Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena 06.10.2011. godine u Ženevi, Švajcarska.

Više od 2/3 članica UN su ratifikovale ovu Konvenciju što govori o važnosti preduzimanja aktivnosti da se unaprijede zaštita i nivo prava žena širom svijeta.

Pekinška deklaracija i platforma za akciju (1995) U Peking u i Hairou, septembra 1995. godine, u organizaciji Ujedinjenih nacija održana je Četvrta svjetska konferencija o ženama. To je bio najveći međunarodni sastanak u istoriji jer se okupilo oko 50 000 žena iz vladinog i nevladinog sektora iz čitavog svijeta. Konferencija je okupila delegacije iz 189 zemalja članica UN (Savjet bezbjednosti je 19.09.1992.godine donio Rezoluciju 977, koju je prihvatila Generalna skupština UN, o suspenziji Jugoslavije kao člana UN tako da vladine predstavnice SRJ nijesu mogle učestvovati na Pekinškoj konferenciji) Uspjeh konferencije u Peking u je bio što je podstakla da se položaj žena u svijetu shvati ozbiljno i što dokument «Platforma za akciju» sadrži najvažnija pitanja za život žene, među kojima su i neka koja do tada nijesu prepoznata u dokumentima UN. «Platformom za akciju» se zahtijeva preduzimanje konkretnih radnji u stvaranju mirnog, pravednog i humanog svijeta koji se bazira na poštovanju, između ostalog, načela jednakosti za sve ljude.za akciju prepoznaje značaj rodne statistike kao mehanizma jačanja svijesti javnosti o rodnoj nejednakosti i neophodnosti njenog daljeg unaprijeđenja i poboljšanja kao kvalitetnog sredstva za monitoring efekata javnih politika i akcija u navedenoj oblasti.

Platformom se precizno utvrđuju mjere koje se moraju preduzeti u cilju jačanja rodne statistike i njihove nosioce.

Opcinoni protokol uz Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena zaključen je 06.10.1999. godine i stupio je na snagu 22.12.2000. godine. Crna Gora je notifikacijom o sukcesiji postala članicom ovog protokola 2006. godine. Protokol omogućava da se protiv države koja je ugovornica Opcionog protokola podnese predstavka, a članom 1 je definisana obaveza države potpisnice da prizna nadležnost Komiteta UN za eliminaciju diskriminacije žena, koji će primati i razmatrati predstavke iz te države dostavljene u skladu sa ostalim normama ovog Opcionog protokola.

Pravni okvir za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori:

Ustav Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 01/07): Polazeći od ustavnog opredjeljenja granana/ki Crne Gore da žive u državi u kojoj su osnovne vrijednosti sloboda, mir, tolerancija, poštovanje ljudskih prava i sloboda, multikulturalnost, demokratija i vladavina prava te uvjerenja da je država odgovorna za očuvanje prirode, zdrave životne sredine, održivog razvoja, uravnoteženog razvoja svih njenih područja i uspostavljanja socijalne pravde, a saglasno Poglavlju Ljudska prava i slobode, eksplicitno se članom 8 zabranjuje svaka posredna i neposredna diskriminacija, a članom 18 Ustava Crne Gore, država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti. Za ostvarivanje rodne ravnopravnosti značajno je ustavno određenje po članu 9 shodno kojem su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva. Uvođenje posebnih mjera (pozitivne akcije koje imaju za cilj postepenu eliminaciju istorijski uslovljenih nejednakosti) neće se smatrati diskriminacijom jedna je od ustavnih odrednica.

Garancije date najvišim pravnim aktom Crne Gore razrađene su nizom zakona kojima su uređeni radni odnosi, zapošljavanje, penzijsko i invalidsko osiguranje, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, zaštita na radu, porodični odnosi, krivična djela i dr.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti (»Službeni list RCG«, br. 46/07 i “Službeni list Crne Gore”, broj 73/10 i 40/11) uređuje se način obezbjeđenja i ostvarivanja prava po osnovu rodne ravnopravnosti, kao i mjere (opšte i posebne) za eliminisanje diskriminacije po osnovu pola i stvaranja jednakih mogućnosti za učešće žena i muškaraca u svim oblastima društvenog života. Zakonom je ustanovljen organ državne uprave nadležan za poslove u vezi ostvarivanja rodne ravnopravnosti, a to je Ministarstvo za zaštitu ljudskih i manjinskih prava u 2007. godini, odnosno danas Ministarstvo pravde i ljudskih prava. Zakonom o rodnoj ravnopravnosti su propisani mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti, a na lokalnom nivou to znači, saglasno članu 23 ovog Zakona, da su organi lokalne samouprave dužni da odrede službenika/cu koji će obavljati poslove koordinatora/ke u vezi pitanja rodne ravnopravnosti iz svoje nadležnosti koji učestvuju u pripremi Plana aktivnosti. U cilju eliminacije diskriminacije po osnovu pola i postizanja rodne ravnopravnosti, Zakonom su utvrđene obaveze državnih organa, organa državne uprave i lokalne samouprave, javnih ustanova, javnih preduzeća i drugih pravnih lica koja vrše javna ovlašćenja. U Zakonu je istaknuta i uloga civilnog sektora i dat značajan prostor za djelovanje nevladinih organizacija u ukupnim aktivnostima na postizanju rodne ravnopravnosti.

Zakon o zabrani diskriminacije ("Službenom listu Crne Gore", br. 46/2010) u članu 2 definiše da je zabranjen svaki oblik diskriminacije, po bilo kom osnovu i iste pojedinačno

nabraja u članu 2. , definišući neposrednu diskriminaciju u stavu 3, i posrednu u stavu 4. Ovaj Zakon članovima 7-19 definiše pojedine oblike diskriminacije.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici ("Službeni list Crne Gore, broj 46/2010) (dalje u tekstu: ZZNP) prvi je specijalizovani zakon koji sankcioniše nasilje u porodici kao prekršaj i zajedno sa Strategijom zaštite od nasilja u porodici 2011 - 2015 (jul 2011) i Protokolom o postupanju institucija u slučajevima nasilja u porodici (25.11.2012.) obezbjeđuje međinstitucionalnu i međusektorsku saradnju, koja je neophodan uslov za efikasnu prevenciju i zaštitu žrtava porodičnog nasilja i nasilja nad ženama.

Članom 8 ZZNP-om propisani su oblici nasilja:

„Oblici nasilja

Član 8

Ugrožavanjem fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog integriteta, mentalnog zdravlja i spokojsva drugog člana porodice smatra se posebno ako član porodice:

- 1) upotrijebi fizičku silu, bez obzira da li je nastupila tjelesna povreda drugog člana porodice;
- 2) prijeti napadom ili izaziva opasnost koja može prouzrokovati osjećaj lične nesigurnosti ili psihički bol drugog člana porodice;
- 3) verbalno napada, psuje, naziva pogrđnim imenom i na drugi način vrijeđa drugog člana porodice;
- 4) ograničava drugom članu porodice slobodu komuniciranja sa trećim licima;
- 5) iscrpljuje radom, uskraćuje san i drugu vrstu odmora, prijeti izbacivanjem iz stana i oduzimanjem dece;
- 6) seksualno uznemirava drugog člana porodice;
- 7) uhodi i na drugi način grubo uznemirava drugog člana porodice;
- 8) oštećuje ili uništava zajedničku imovinu ili imovinu drugog člana porodice ili pokušava da to učini;
- 9) uskraćuje osnovna sredstva za egzistenciju drugom članu porodice;
- 10) drskim ponašanjem ugrožava porodični mir člana porodice sa kojim ne živi u porodičnoj zajednici.

Ugrožavanjem fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog integriteta, mentalnog zdravlja i spokojsva drugog člana porodice smatra se i ako član porodice ne vodi dovoljno brigu o:

- 1) ishrani, higijeni, odijevanju, medicinskoj zaštiti ili redovnom pohađanju škole ili ne sprečava dijete u štetnom druženju, skitnji, prosjačenju ili krađi ili na drugi način u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta;
- 2) ishrani, higijeni, odijevanju ili medicinskoj zaštiti drugog člana porodice o kome je dužan da se stara, a kome je potrebna posebna pomoć zbog bolesti, invaliditeta, starosti ili drugih ličnih svojstava zbog kojih nije sposoban da se stara o sebi.

Težim oblikom nasilja u porodici smatra se prikrivanje člana porodice sa posebnim potrebama.“

Članom 3 ZZNP-om određen je krug članova porodice.

Članovi porodice su:

“Član 3

Članovima porodice, u smislu ovog zakona, smatraju se:

- 1) supružnici ili bivši supružnici, njihova djeca i djeca svakog od njih;
- 2) vanbračni supružnici ili bivši vanbračni supružnici, bez obzira na trajanje vanbračne

zajednice, njihova djeca i djeca svakog od njih;

3) krvni srodnici i srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom;

4) srodnici iz nepotpunog usvojenja;

5) tazbinski srodnici zaključno sa drugim stepenom u bračnoj ili vanbračnoj zajednici;

6) lica koja žive u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo;

7) lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto.“

Članom 6 ZZNP-a propisana je hitnost postupka pri čemu je poseban naglasak stavljen na zaštitu interesa i dobrobit žrtve nasilja.

ZZNP-om propisana je dužnost državnih organa, drugih organa, zdravstvenih, obrazovnih i drugih ustanova da prijavljuju policiji nasilje, u slučaju sumnje u učinjeno nasilje za koje su saznale u vršenju poslova iz svoje nadležnosti, odnosno djelatnosti.

„Dužnost prijavljivanja nasilja

Član 9

Državni organ, drugi organ, zdravstvena, obrazovna i druga ustanova dužni su da prijave policiji učinjeno nasilje za koje saznaju u vršenju poslova iz svoje nadležnosti, odnosno djelatnosti.

Prijavu o učinjenom nasilju dužno je da policiji podnese odgovorno lice u organu ili ustanovi iz stava 1 ovog člana, kao i zdravstveni i socijalni radnik, nastavnik, vaspitač i drugo lice koje sazna za učinjeno nasilje u vršenju svojih poslova.

Organ za prekršaje i policija dužni su da obavijeste centar za socijalni rad o prijavljenom nasilju.“

Strategija zaštite od nasilja u porodici 2011 - 2015 (jul 2011) sadrži ocjenu stanja i identifikovanje ključnih problema u socijalnoj i drugoj zaštiti, kao i ciljeve i mjere za unaprjeđenje socijalne i druge zaštite, a naročito u vezi: podizanja nivoa svijesti građana/ki o problemu nasilja i formiranju stavova o neprihvatljivosti nasilja; razvoja programa za prevenciju nasilja; podrške porodici u prevenciji nasilja; daljeg razvoja normativnog okvira u oblasti zaštite; jačanja saradnje organa, ustanova, organizacija i drugih pravnih i fizičkih lica koja se bave zaštitom; sticanja novih znanja i vještina svih koji se bave zaštitom; unaprjeđena sistema za prikupljanje i analizu podataka i izvještavanja o slučajevima nasilja.

Protokol o postupanju institucija u slučajevima nasilja u porodici (25.11.2012.) - Cilj Protokola jeste da se uspostavi i podstakne uspostavljanje multidisciplinarnе saradnje s jasno razrađenim postupanjima svakoga sistema. Protokol je sačinjen tako da poštuje osnovne principe proizišle iz svih konvencija i zakona navedenih Strategijom o zaštiti od nasilja u porodici i odnosi se na sveobuhvatnu zaštitu porodice od nasilja. Protokolom je uređen zajednički rad svih sistema u toku sprovođenja zakona i konvencija, te obaveza preduzimanja potrebnih mjera za osiguranje organizovanosti, opremljenosti i edukovanosti dovoljnog broja specijalizovanih stručnjaka koji se bave problematikom nasilja u porodici.

Krivični zakonik („Službeni list RCG“, br. 70/03, 13/04, 47/06, i „Službeni list Crne Gore“, br. 40/08 i 25/10);

U poglavlju XIX Krivičnog zakonika propisana su krivična djela protiv braka i porodice, te je članom 220 definisano krivično djelo nasilja u porodici ili u porodičnoj zajednici.

„Nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici

Član 220

(1) Ko primjenom grubog nasilja naruši tjelesni ili duševni integritet članova svoje porodice ili

porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvorom do jedne godine.

(2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1 ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

(3) Ako je usljed djela iz st. 1 i 2 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su učinjena prema maloljetnom licu, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.

(4) Ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 ovog člana nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do dvanaest godina.

(5) Ko prekrši mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud ili drugi državni organ odredio na osnovu zakona, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do 6 mjeseci.“

U glavi XIII Kkrivičnog zakonika propisano je značenje izraza u zakonu, pa je pod tačkom 28 propisano:

„Porodicom ili porodičnom zajednicom smatraju se i bivši bračni drugovi, krvni srodnici i srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, srodnici iz nepotpunog usvojenja, tazbinski srodnici zaključno sa drugim stepenom, lica koja žive u istom porodičnom domaćinstvu i lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete na putu da bude rođeno iako nikad nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu.“

Zakon o radu ("Sl. list Crne Gore", br. 49/08 od 15.08.2008, 26/09 od 10.04.2009, 88/09 od 31.12.2009, 26/10 od 07.05.2010, 59/11 od 14.12.2011);

Zakon o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti ("Službenom listu CG", br. 14/2010);

Zakon o obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/02 od 28.11.2002, 31/05 od 18.05.2005, 49/07 od 10.08.2007, "Sl. list Crne Gore", br. 04/08 od 17.01.2008, 21/09 od 20.03.2009, 45/10 od 04.08.2010);

Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Sl. list RCG", br. 39/04 od 09.04.2004, 23/05 od 12.04.2005, 29/05 od 09.05.2005 i "Sl. list Crne Gore", br. 12/07 od 14.12.2007, 13/07 od 18.12.2007, 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 14/12 od 07.03.2012);

Zakon o strancima ("Službeni list Crne Gore", broj 82/08 i 72/09);

Porodični zakon („Službeni list RCG“, br. 01/07);

Žene imaju kao i muškarci jednak pristup u zakonskim i političkim procesima, društvenim službama, zdravstvenoj i medicinskoj zaštiti, obrazovanju, programima za razvoj pismenosti, zapošljavanju, vlasništvu nad imovinom, kao i službama socijalne pomoći.

Zakon o zaštitniku ljudskih prava i sloboda ("Službeni list Crne Gore", broj 42/2011) predviđa instituciju Ombudsmena kao mehanizma zaštite i prevencije u borbi protiv diskriminacije, koji uključuje rodnu ravnopravnost kao jednu od svojih glavnih nadležnosti. Zaštitnik preduzima 1. mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem organa (državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja), kao i 2. mjere za sprječavanje torture i 3. mjere za zaštitu od diskriminacije.

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ("Službeni list Crne Gore", broj 20/2011), stupio je na snagu 01.12.2012. godine. Normira ostvarivanja prava na pravično suđenje fizičkom licu, koje prema svom imovnom stanju nije u mogućnosti da ostvari pravo na sudsku zaštitu bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice, tj. istim se obezbjeđuje besplatna pravna pomoć,

u skladu sa ovim zakonom. Članom 8 Zakona propisano je da ostvarivanje i korišćenje prava na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa ovim zakonom se mora obezbijediti bez diskriminacije po osnovu etničkog porijekla, rase, boje kože, jezika, vjerskog ili političkog uvjerenja, pola, seksualnog opredjeljenja, zdravstvenog stanja, invalidnosti ili nekog drugog ličnog svojstva.

Zakon o izboru odbornika i poslanika ("Službeni list RCG", br. 4/98, 5/98, 17/98, 14/00, 9/01, 41/02 i 46/02);

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika („Sl. list CG“, br. 46/11);

Modernom čovjeku je sasvim prirodno da žene imaju biračko pravo. No, na ovim prostorima ono je ostvareno tek prije 60-tak godina. Za sticanje političkih sloboda, ali i kao mogućnost ostvarivanja ekonomske i društvene ravnopravnosti, pravo glasa žena, kao političko pravo, je imalo veliki značaj.

Odgovarajući zakoni kojima je ovo pravo regulisano ne prave razliku u odnosu na pol i omogućavaju korišćenje ovoga prava svim licima starijim od 18 godina, bez obzira na pismenost, obrazovanje i imovinu.

Pitanje je da li su stvoreni uslovi da se ovo pravo koristi pod jednakim uslovima. Naročito treba obratiti pažnju na dimenziju pasivnog biračkog prava, odnosno prava da žene i muškarci ravnopravno budu birani/e u predstavničke organe.

Poslije Drugog svjetskog rata žene su na ovim prostorima stekle opšte biračko pravo. U *Ustavu Federativne Narodne Republike Jugoslavije*, prvom ustavu donijetom januara 1946. godine, utvrđeno je :

- " Član 23 - svi građani, bez razlike na osnovu pola, narodnosti, rase, vjeroispovijesti, stupnja obrazovanja i mjesta stanovanja, koji su navršili 18 godina starosti, imaju pravo da biraju i da budu birani u sve organe državne vlasti. Biračko pravo je opšte, jednako i neposredno i vrši se tajnim glasanjem.

- Član 24 - žene su ravnopravne sa muškarcima u svim oblastima državnog, privrednog i društveno-političkog života."

Zakon o lokalnoj samoupravi ("Službeni list RCG", br. 42/03, 28/04, 75/05, 13/06, "Službeni list Crne Gore", br. 88/09, 03/10 i 38/12).

VII ANEX II: OPŠTINA BUDVA - stanje i problemi

Opština Budva nalazi se u južnom, primorskom dijelu Crne Gore, smještena između 42° 10' - 42° 20' sjeverne geografske širine i 18° 49' - 19° 00' istočne geografske dužine.

Teritorija opštine Budva se proteže od uvale Jaz (na sjeverozapadu) do Buljaričkog polja (na jugoistoku), ima obalu dugu 36 km i zauzima površinu od 122 km². Na dužini od 25 kilometara nanizano je 17 manjih i većih divnih pješčanih plaža, počev od Jaza na sjeveru, do plaže u Buljarici, krajnjem jugu opštine Budva.

Opština Budva nema izražene probleme u stvaranju ambijenta jednakosti i eliminisanja rizika nejednakosti sa kojima će se nositi neke od crnogorskih opština koje će se tek uključiti u aktivnosti koje je već Opština Budva započela usvojivši Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti u opštini Budva 2011/2012. Međutim, kao što smo prethodno naveli, stavljajući pred sobom ciljeve na putu ka evropskim integracijama koje su opredijeljenje Crne Gore i time opštine Budva, kao i kvalitet u smislu velikih potencijala koje ova opština nudi u

svim sverama društvenog života, a što najbolje ilustruje povećanje stanovništva u 2011. godini u odnosu na prethodni popisni izvještaj u 2003. godini u iznosu od 24,1% , izazovi su i postizanje rezultata i u ovom segmentu života zajednice u kontekstu stvaranja društva sa još jednom odrednicom više koja će pojačati aktuelne parametre bogatstva i ojačati svijest i edukativni nivo svakog građanina/ke u kontekstu predmetne problematike, a slijedeći nacionalno zakonodavstvo i međunarodne propise.

Demografski presjek shodno izvještajima Zavoda za statistiku Crne Gore na osnovu popisa iz 2011. godine:

Funkcija rodne statistike je da osim podataka i pokazatelja o položaju muškaraca i žena koji služe za informisanje javnosti i za utvrđivanje politika i planova na državnom i lokalnom nivou, takođe, bude značajan faktor prilikom utvrđivanja mjerljivih pokazatelja za praćenje napretka u sprovođenju principa rodne ravnopravnosti, a uveliko utiču na promjenu svijesti o položaju žena u odnosu na muškarce.

U nastavku je tabelarno prikaz odnos osnovnih demografskih podataka. Na osnovu prikazanog očigleno je da opština Budva ima pozitivni demografski trend.

Tabela 1: Osnovni demografski podaci

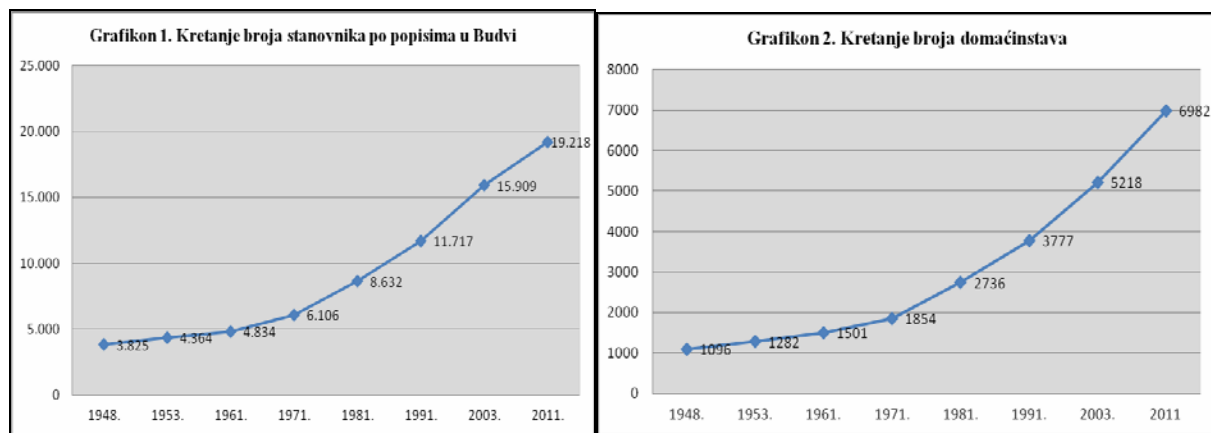
Budva		2003	2011
Broj stanovnika		15909	19218
Gustina naseljenosti		130	157,5
Polna struktura stanovništva	muško	52%	52%
	žensko	48%	48%
Broj domaćinstava		5218	6982
Broj članova domaćinstava (prosjeak)		3	2,8
Prosječna starost domaćinstava		37,5	36,5
Prirodni priraštaj		104	112
Stopa nataliteta		13.8	12.18
Stopa mortaliteta		7.3	6,35
Vitalni index na 100 stanovnika		1.9	1.91

Izvor: Monstat

Tabela 2: Razlika stanovnika Popis 2011. – Crna Gora - Budva (Izvor: Monstat)

	Ukupno	Muško	Žensko	Rast/pad
Budva	3.730	1.794	1.936	+24.1
Crna Gora	7.762	5.018	2.744	+1.3

Grafikon 1 (Izvor: Monstat)

Prosječna veličina domaćinstava se smanjuje u 2011. godini kada iznosi 2,8 člana po domaćinstvu što je manje od prosjeka za Crnu Goru 3,2 člana/ domaćinstvu. Stepen urbanizacije u opštini Budva u periodu od 1948. do 2003.godine postojano raste i 2003. godine je iznosio 85,4%. U 2011 godini isti se neznatno smanjuje i iznosi 83,2 , dok u Crnoj Gori isti iznosi 64,4%.

Tabela 3: Promjene broja stanovnika i stope urbanizacije u opštini Budva, po popisima (Izvor: Monstat)

Godine popisa	1948.g.	1953.g.	1961.g.	1971.g.	1981.g.	1991.g.	2003.g.	2011.g.
Broj stanovnika	3.825	4.364	4.834	6.106	8.632	11.717	15.909	19.218
Stanovništvo u gradovima	1.056	1.444	1.936	3.576	6.080	9.737	13.585	15.995
Stopa urbanizacije	27,6 %	33,1 %	40,0 %	58,6 %	70,4 %	83,1 %	85,4%	83,2 %

Gustina mreže naselja: od ukupno 45 naselja u opštini, 4 su gradska tj. imaju status urbanih naselja: Budva (13.278 stanovnika), Bečići (891 stanovnik), Petrovac (1.400 stanovnika), Sveti Stefan (364 stanovnika), i ona ujedno bilježe i najveći porast stanovništva. Među njima prednjači opštinski centar Budva sa 13.278 stanovnika.

Struktura stanovništva po polu

Tabela 4: Struktura stanovništva po polu, Popis 2011. (Izvor: Monstat)

Ukupno	žene	%	muškarci	%
19.218	9.994	52,0	9.224	48,0

Izvor: Monstat

Tabela 5: Struktura stanovništva po polu, Popis 2003. (Izvor: Monstat)

Ukupno	žene	%	muškarci	%
15.909	8.275	52,0	7.634	48,0

Izvor: Monstat

U pogledu polne strukture stanovništva (po Popisu 2011.godine), u opštini Budva, neznatno su brojnije žene u odnosu na muškarce (52%: 48%), dok je u komparaciji sa 2003. godinom ovaj odnos ostao isti.

Starosna struktura

Tabela 6: Starosna struktura stanovništva u Budvi, po Popisima 2003. i 2011.

	0-19	20-39	40-59	60 i više	nepoznato
2003.	4.324	4.685	4489	2.411	144
%	27,2	29,4	28,2	14,2	0,9
2011.	4.715	6.074	5.458	2.971	7
%	24,53	31,6	28,4	15,42	0,04

Izvor: Monstat

Tabela 7: Prosječna starost stanovništva, Popis 2011.

	Ukupno	muško	žensko
Budva	36.5	35.4	37.5
Crna Gora	37.2	36.0	38.4

Izvor: Monstat

Indeks staranja kreće se u smjeru konstantnog smanjenja učešća mladih uz istovremeno povećanje učešća starih lica. Ovaj trend je naročito izražen kod ženskog dijela populacije.

Učešće djece do 18 godina

Tabela 8: Učešće djece do 18 godina u ukupnoj populaciji, Popis 2011.

Ukupno stanovn.	djeca	m	ž	% učešća	Ukupno stanovn.	djeca	m	ž	% učešća
2003					2011				
15.909	3848	2.009	1.839	24,2	19.218	4.266	2.223	2.043	22,2

Izvor: Monstat

U Crnoj Gori procenat učešća djece do 18 godina u ukupnoj poulaciji je 2003. godine bio 25,3%, a u 2011. godini je 23,4.

Broj dječaka u odnosu na djevojčice u Budvi u 2003. godini ima indeks 109, a koji je ostao isti i u 2011. godini; Ovaj index je viši u odnosu na isti index u Crnoj Gori koji je u 2003. godini iznosio 107, a u 2011. godini 108. Navedeno se objašnjava, kako u Budvi tako i u drugim crnogorskim opštinama, između ostalog i željom partnera da imaju sina po svaku cijenu kao i shodno progresom u ultrasound metodama koje omogućavaju abortuse zasnovane na selekciji pola. (Izvor: Unicef, Djeca u Crnoj Gori u 2011.).

Obrazovanje

Obrazovanje stanovništva predstavlja prostorno-kulturni stepen koji je dostiglo stanovništvo posmatranog područja, a kako obrazovanje predstavlja i jedan od najznačajnijih uslova sveukupnog napretka i uslov učešća u odlučivanju, to analiza stukture stanovništva po obrazovanju po polu predstavlja jednu od polaznih tačaka u proučavanju problema rodne

ravnopravnosti.

Na teritoriji opštine postoje slijedeće škole:

- osmogodišnje škole: JU „Stefan Mitrov Ljubiša“ i JU „Druga osnovna škola“ u Budvi; JU „Mirko Srzentić“ u Petrovcu i JU Škola za osnovno muzičko obrazovanje u Budvi;
- Srednja mješovita škola: JU „Danilo Kiš“ u Budvi
- visoko obrazovanje „Akademija znanja“ doo Budva, u kojem su aktivni slijedeći fakulteti ili njihove jedinice: odeljenje Pravnog fakulteta, Univerziteta Crne Gore iz Podgorice; Fakultet za biznis i turizam – u privatnoj svojini i odjeljenje Fakulteta za saobraćaj i komunikaciju iz Beograda, Srbija.

Može se primjetiti da je „feminizacija“ u obrazovnim institucijama i dalje izrazita. Radi se o „povlačenju“ muškaraca iz obrazovnog sistema, što je rezultat činjenice da je rad u prosvjeti prepoznat kao manje profitabilan posao. S druge strane, ovi podaci govore da i dalje važi stereotip da žene rade poslove u kojima one brinu o nekome, a da kada su u pitanju poslovi na višem nivou složenosti ili odgovornosti one jednostavno budu isključene.

Kada govorimo o rukovodećem kadru u obrazovnim institucijama u Budvi, podaci su slijedeći: u osnovnim školama na rukovodećoj poziciji su dvije žene i jedan muškarac, rukovodilac vrtića je žena i rukovodilac muzičke škole je žena. U srednjoj školi je rukovodilac muškarac. Stoga, u opštini Budva ne možemo govoriti o isključenosti žena sa rukovodećih pozicija u obrazovanju, jer su žene na rukovodećoj poziciji u 4 od ukupno 6 obrazovnih institucija koje su obuhvaćene ovim dokumentom.

Tabela 9: Stanovništvo staro 15 i više godina prema polu i školskoj spremi, Popis 2003.

	Pol	Srednje obrazovanje						Više obraz.	Visoko obraz.	Nepoznato
		svega	stručne škole u dvogod. i trogod. trajanju	gimnazija	Sred. struč. škole	Srednje usmjereno obrazovanje	Škole za specijaliz.			
CG	svega	238.671	71.033	34.944	122.911	8.358	1.425	24.822	37.017	10.393
	muški	127.621	46.346	14.166	62.226	3.900	983	14.186	21.155	6.013
	ženski	111.050	24.687	20.778	60.685	4.458	442	10.636	15.862	4.380
BD	svega	7.229	969	1.132	4.056	903	169	1.101	1.299	355
	muški	3.456	570	388	2.007	381	110	659	678	186
	ženski	3.773	399	744	2.049	522	59	442	621	169

Izvor: Monstat

Tabela 10: Stanovništvo staro 15 i više godina prema školskoj spremi, Popis 2003.

		Ukupno	Bez škole	Osnov . skola i nepotpuna osnov. škola	Srednja škola	Viša i visoka škola ukupno po starom i novom obraz. sistemu	Postdiplomske/ magistarske studije	Doktorat	Bez odgovora
CG	svoga	501.278	11.324	141.198	260.277	79.738	5.241	964	2.536
BD	svoga	15.665	145	2.492	9.032	3.673	212	34	77

Izvor: Monstat

Polna struktura shodno popisu iz 2011. godine (Izvor: Monstat) ukazuje da je u populaciji bez škole i sa nepotpunom ili završenom osnovnom školom više žena na nivou Crne Gore. U svim ostalim obrazovnim nivoima muškarci su većina.

Tabela 11: Obrazovanost po polnoj strukturi shodno popisu iz 2011. godine na nivou Crne Gore (Izvor: Monstat)

	Bez škole	Osnovna škola	Srednje škole	Više/Visoke škole po starom i novom obraz. sistemu	Bez odgovora
	%				
Muškarci	19	40	54	52	52
Žene	81	60	46	48	48

Najveće učešće lica sa završenim višim i visokim nivoom obrazovanja od 25% zabilježeno je u u Budvi, što znači da je svaki četvrti Budvanin/ka visokoobrazovan, dok opštine Kotor, Herceg Novi, Podgorica, Tivat i Bar imaju veći udio visokoobrazovanih lica nego što je prosjek na nivou države, a koji iznosi 17%.

Prosječna starost lica koji pohađaju visoko obrazovne ustanove je 25,5 godina. Prema podacima EUROSTAT-a, prosječna starost u EU27 iznosi 22,1 godina (Izvor: Unicef, Djeca u Crnoj Gori u 2011.).

Pismenost je definisana kao sposobnost čitanja i pisanja. Lice koje može, sa razumijevanjem, i da čita i da piše kratke, jednostavne izjave u svakodnevnom životu, je pismeno. Podaci o pismenosti su se prikupljali za sva lica starosti 10 godina i više kojih u Budvi po popisu iz 2011. godine ima 16.755 stanovnika. Stopa nepismenih u Budvi u ovom periodu iznosi 0,5%. Na nivou Crne Gore je 1,5%.

U Opštini Budva se smanjio apsolutni iznos nepismenih lica sa 137 prema popisu stanovništva iz 2003. godine u odnosu na 92 lica prema popisu stanovništva iz 2011. godine, pri čemu apsolutno gledano i dalje u strukturi dominiraju žene i to 114 žena prema popisu stanovništva iz 2003. godine u odnosu na 76 prema popisu stanovništva iz 2011. godine, a

muškaraca ima 23 prema popisu stanovništva iz 2003. godine u odnosu na 16 prema popisu stanovništva iz 2011. godine.

Stopa nepismenih muškaraca na nivou Crne Gore je 0,6%, a žena 2,4%, dok je stopa nepismenih muškaraca u Budvi 0,2%, a žena 0,9%.

Na nivou Crne Gore nepismena žena u prosjeku je stara 66 godina, a nepismeni muškarac u prosjeku ima 44 godine shodno izvještaju Monstata po popisu stanovništva iz 2011. godine.

Kada je u pitanju stopa pohađanja škole ona u 2011. godini u Crnoj Gori iznosi 95% za djecu od 6 – 17 godina za razliku od iste po popisu iz 2003. godine kada je iznosila 94%.

U Budvi je ovaj procenat veći i iznosi ukupno 96% (Izvor: Unicef, Djeca u Crnoj Gori u 2011.).

Tabela 12: Djeca između 6 – 17 godina po pohađanju škole. Popis 2011.

	Ukupno djece	Ne pohađaju školu	%	Pohađaj u školu	%
Budva	2.694	111	4	2.583	96
žensko	1.275	47	3,7	1.228	96,3
muško	1.419	64	4,5	1.355	95,5
Crna Gora	99.012	9.313	93.699	5	95
žensko	47.768	2.566	5,4	45.202	94,6
muško	51.244	2.747	5,4	48.497	94,6

Izvor: Monstat (Izvor: Unicef, Djeca u Crnoj Gori u 2011.)

Najveći je procenat djece u Crnoj Gori koja poznaje rad na računaru (Poznavanje aplikacija: Word, Excell, Internet i e-mail) živi u Budvi i iznosi 81%. Ovaj procenat je viši u odnosu na crnogorski prosjek koji iznosi 69%.

U Budvi takođe 2,8 % djece u uzrastu od 6 do 17 godina pohađa školu van opštine, s tim što je procenat ženske djece veći (Izvor: Unicef, Djeca u Crnoj Gori u 2011.).

Zdravlje

Potrebe sveobuhvatne zdravstvene zaštite žena, podrazumijevaju razvijanje standarda za unaprijeđenje zaštite zdravlja žena pretočene u dokumente kojima se reguliše nacionalna politika prema ženskom zdravlju, a uključuju zajedničke činioce koji se odnose na zdravstveno stanje, zdravstvene usluge i uslove koji utiču na zdravlje i dobrobit žena.

Pravo na zdravlje je ljudsko pravo svake žene. Zdravlje nije samo lični problem, već i problem svakog pojedinačnog društva i međunarodne zajednice. Prema tome država mora da preuzme odgovornost za uspostavljanje sistema i službi koji će zadovoljiti standarde i sagledati sve aspekte ove dimenzije života žena i zajednice, dok će lokalna uprava učiniti maksimalan napor i podržati sve zacrtane planove i smjernice na nacionalnom nivou odnosno proaktivno djelovati na lokalnom nivou.

Značajno je podsticati žene da preuzmu aktivno učešće u programima koji se tiču sopstvenog zdravlja, zdravlja njihovih porodica i cijele zajednice. Posebna pažnja mora biti posvećena ulozi muškaraca i definisanje njihove odgovornosti u ostvarivanju rodne jednakosti i prepoznavanja potreba žena u oblasti zdravlja i zdravstvene zaštite.

Također, fizičko i psihičko zlostavljanje kod žena dovodi do ozbiljnih zdravstvenih posljedica. Zdravstvene posljedice trpljenja nasilja mogu se prezentovati na mnogo načina i mogu biti višestruke. Uticaj i posljedice nasilja na zdravlje često ne prepoznaju ni same žene ili njihovu važnost podcijenjuju. Nasilje u porodici/partnerskom odnosu je ozbiljan društveni i lični problem, koji žene ne mogu same da riješe, već on zahteva reagovanje i intervenciju različitih institucija (centri za socijalni rad, policija, zdravstvo, pravosuđe i nevladine organizacije) i stručnjaka.

Posebno pitanje su problemi žena RAE populacije i uvriježeni stereotipi kada je u pitanju prevencija i redovna zdravstvene kontrola.

Dispanzera za žene u JU Domu zdravlja u Budvi nastavlja u 2011 - 2012. godini aktivnosti na prevenciji raka grlića materice i aktivnosti vezane za savjetovanište za reproduktivno zdravlje žena koje je savremeno opremljeno. U ovom savjetovaništu trudnice od 28-me nedjelje trudnoće po dva sata nedjeljno mogu pohađati školu, gdje se upoznaju sa svim pojmovima, pojavama i postupcima koji se preduzimaju u toku trudnoće i porođaja tj. u savjetovaništu se obavlja psihofizička priprema trudnica za porođaj. Škola traje 75 dana. Broj polaznica u 2011. godini je bio 37 a u 2012. godini 39.

Ekonomski i održivi razvoj

Žene u Crnoj Gori su vlasnice imovine u samo malom broju slučajeva što odražava tradicionalne stavove o tome da samo muškarac nasljeđuje i posjeduje imovinu. Neposjedovanje imovine u tranzicijskim društvima čini žene posebno ranjivima i nekonkurentnim kada je u pitanju jednaka mogućnost konkurisanja na tržištu biznisa u odnosu na muškarce koji posjeduju imovinu i koji obično i više zarađuju.

Iz zaključaka Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena na sastanku 3 - 21.10.2011. godine u Ženevi, Švajcarska, zaključuje se da ovaj Komitet brine i dalje uvriježen stereotip u pogledu uloge i odgovornosti žena i muškaraca u porodici. Komitet nadalje brine uvriježenost stereotipa u pogledu uloge i odgovornosti žena i muškaraca u porodici i društvu koji pretjerano naglašavaju tradicionalnu ulogu žene kao majke i supruge, a ulogu muškarca kao glave porodice, podrivajući time društveni položaj žena i otežavajući njihovu ravnopravnu participaciju u političkom i ekonomskom životu.

Komiteta je također zabrinut diskriminatornim izjavama političara kao i činjenicom da mediji često prenose stereotipnu i ponekad i degradirajuću sliku žene ili krše odredbu iz člana 4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti o korišćenju rodno senzitivnog jezika.

Komiteta poziva državu da usvoji i primijeni pro-aktivne i održive mjere, usmjerene ka ženama i muškarcima, dječacima i djevojčicama, da se oslobode stereotipnih pogleda na ulogu i odgovornost žena i muškaraca u porodici i društvu, posebno u oblastima gdje su žene u najnepovoljnijem položaju.

Također, Komitet preporučuje da se pojača saradnja sa civilnim društvom i ženskim organizacijama, parlamentarcima, zaposlenim u obrazovnom sektoru, privatnom sektoru, i medijima u cilju propagiranja informacija prema javnosti uopšte i prema donosiocima odluka, novinarima, ženama i omladini; razvije sveobuhvatnu strategiju za eliminaciju rodni stereotipa u svim sektorima, uključujući sliku žene kojom se prekomjerno naglašavaju majčinski atributi; i promovišu sliku o ženi koja je aktivna u ekonomskom i društvenom

životu i shvatanje o ravnopravnim odgovornostima žena i muškaraca kako u ličnoj (i porodičnoj) tako i u društvenoj sferi života.

Shodno navedenom rezultati empirijskih istraživanja (Izvor: Razvoj ženskog preduzetništva u Crnoj Gori, BSC Bar u Norwegian Embassy, april, 2012. godine) u preduzećima koja nijesu bračna partnerstva ukazuju da žene preduzetnici, i žene uopšte, s pravom mogu govoriti o tri karijere, dok muškarci preduzetnici mogu govoriti o "dualnoj karijeri", odnosno poslovnoj karijeri i "karijeri udobnog života". Zbog toga su preduzeća koja osnivaju žene preduzetnici redovno manja od preduzeća koja osnivaju muškarci preduzetnici: po broju zaposlenih, ostvarenom prihodu i neto dobitku.

Tradicionalna teorija preduzetništva ističe "dualnu karijeru" žene kao ograničenje koje umanjuje šansu ženama da budu uspješni preduzetnici. Drugim riječima, po ovoj teoriji "karijera majke" i karijera žene uspješne preduzetnice su nespojive. Pošto u praksi ima uspješnih žena, onda se prepreka za žene postavlja u obliku "staklenog plafona". "Stakleni plafon" je granica do koje žene uopšte, pogotovu žene majke, mogu razvijati svoju poslovnu karijeru. Ovaj "plafon" je oduvijek postojao u različitim oblicima: najprije u obliku patrijahata, kada postoji shvatanje da je žena potčinjeno ljudsko biće u porodici, jer sve odluke donosi muškarac; zatim preko podjele zanimanja na "muška" i "ženska"; preko podjele na podjele poslova na "ženske" (izvršne) i "muške" (menadžerske); preko podjele poslova na dobro plaćene ("muške") i slabije plaćene ("ženske"); preko nižih (za žene) i viših primanja (za muškarce) za iste poslovne rezultate.

Ulazak u biznis je velika avantura i podrazumjeva angažovanje ličnih kapaciteta i vremena što ženama može predstavljati dodatnu poteškoću jer moraju usklađivati obaveze na poslu i u porodici. Druga poteškoća je ta što žene ne posjeduju dovoljno novaca ili nekretnina za započinjanje biznisa, a banke koje nude kreditne aranžmane ne uzimaju ovu činjenicu u obzir.

Tabela 13: Zaposleni prema polu, popis 2011.

	Ukupno stanovništvo	Muško	%	Žensko	%
Budva	7.630	3.992	52,3	3.638	47,7
Crna Gora	175.171	98.483	56,2	76.688	43,8

Izvor: Monstat

Tabela 14: Stanovništvo prema ekonomskoj aktivnosti, Popis 2011.

	Ukupno stanovniš.	Djeca do 15 god.	%	Aktivno stanovniš.	%	Neaktivno stanovniš.	%	Ostali	%
Budva	19.218	3.553	18,5	8.791	45,7	6.823	35,5	51	0,3
Crna Gora	620.029	118.751	19,1	232.010	37,4	268.288	43,3	980	0,2

Tabela 15: Neaktivno stanovništvo prema razlogu neaktivnosti, Popis 2011.

	Neaktivno stanovniš.	Domaćice i ostali neaktivni	%	Penzioneri i lica sa prihodima od imovine	%	Studenti i učenici	%
Budva	6.823	2.475	36,3	2.902	42,5	1.446	21,2

Crna Gora	268.288	115.540	43,1	99.823	37,2	52.925	19,7
-----------	---------	---------	------	--------	------	--------	------

U 2011. godini u Budvi je bilo aktivno 2.294 preduzeća, od kojih najviše u sektoru djelatnosti - Trgovina na veliko i malo, što odgovara prosjeku Crne Gore, zatim u sektoru djelatnosti usluge pružanja smještaja i hrane, a zatim u sektoru djelatnosti - građevinarstvo.

Nosioci vlasništva nad poslovnim subjektima

Od ukupnog broja aktivnih poslovnih subjekata u Crnoj Gori kojima su nosioci vlasništva muškarci bilo je 19 102 (90,4%), a poslovnih subjekata u kojima su nosioci vlasništva žene bilo je 2 025 (9,6%).

Uključenost žena u donošenje odluka je veoma važan indikator modernizacije društva i stvaranja društva jednakih mogućnosti. Posjedovanje preduzeća je ključni korak ka društveno-ekonomskoj jednakosti žena i muškaraca. U isto vrijeme, uključenost žena u donošenje odluka sa aspekta poslovnih operacija predstavlja istinsko osnaživanje. Kao što se može zaključiti iz prethodno navedenog, većina crnogorskih kompanija pripada muškarcima. S obzirom na ostvareni nivo uporedivosti podataka za Crnu Goru sa podacima ostalih zemalja, poređenja radi, kao interesantne navodimo (Izvor: MONSTAT) podatke o procentu žena kao nosioca vlasništva u zemljama, kao što su : Austrija (33,9%), Bugarska (37,7%), Estonija (35%), Francuska (28%), Island (21%), Italija (24%), Litvanija(31,3%), Njemačka(31%), Mađarska(30%), itd.

Od ukupnog broja aktivnih poslovnih subjekata u Crnoj Gori, pored opštine Podgorica, najveći broj njih je u opštini Budva (10,9%) i u opštini Bar (9,9%).

Sagledavajući stanje po polu nosioca vlasništva po opštinama u Crnoj Gori, može se primijetiti da najveći procenat vlasništva nad poslovnim subjektima, žene imaju u sljedećim opštinama:

1. Kolašin (22,2%); 2. Plužine (17,2%); 3. Mojkovac (14,3%); 4. Danilovgrad (13%); 5. Berane (12%) i 6. **Budva (12%)**.

Tabela 16: Nosioci vlasništva nad poslovnim subjektima u Crnoj Gori po polu, po sektorima djelatnostima koje su vodeće u Budvi. Podaci su na nivou Crne Gore. Popis 2011.

Oznaka	Naziv sektora	Ukupan broj preduzeća	Broj poslovnih subjekata u vlasništvu muškaraca	Broj poslovnih subjekata u vlasništvu žena	Procenat poslovnih subjekata u vlasništvu muškaraca	Procenat poslovnih subjekata u vlasništvu žena
F	Građevinarstvo	1848	1625	223	87,9%	12,0%
G	Trg. na veliko i malo, popr.mot. voz. i motoc.	8590	7878	712	91,7%	8,2%
I	Usluge pružanja	2165	1963	202	90,7%	9,3%

	smještaja i hrane					
--	-------------------	--	--	--	--	--

Kada su u pitanju oblasti djelatnosti, udio aktivnih poslovnih subjekata koji se nalaze u vlasništvu žena najveći je u oblastima socijalne zaštite (38,5%), zapošljavanja (22,2%), reklamiranja i istraživanja tržišta (21,5%) i čišćenja životne sredine (33,3%). Zatim slijede zdravstvena zaštita (20,8%), socijalna zaštita sa smještajem (20%), pomoćne aktivnosti u finansijskim uslugama i osiguranju (22%) i ostale lične uslužne djelatnosti (16,3%).

Kada je u pitanju pregled nosioca vlasništva posmatranih po oblastima djelatnosti (na nivou dvije cifre), ono što se odmah može primijetiti jeste da su aktivni poslovni subjekti čija je djelatnost povezana sa šumarstvom, ribarstvom, vađenjem ruda i metala, proizvodnjom kože, proizvodnjom farmaceutskih proizvoda, proizvodnjom motornih vozila, proizvodnjom ostalih saobraćajnih sredstava, naučnog istraživanja i razvoja, u potpunosti u vlasništvu muškog dijela populacije (100%).

Tabela 17: Nosioци vlasništva nad poslovnim subjektima u Crnoj Gori, po klasi veličine

Klasa veličine preduzeća	Ukupno	Broj preduzeća u vl. muškaraca	Broj preduzeća u vl. žena	Procenat preduzeća u vl. muškaraca	Procenat preduzeća u vl. žena
Mala	20 855	18 838	2 017	90,3%	9,7%
Srednja	230	223	7	96,9%	3,1%
Velika	42	41	1	97,6%	2,4%

Analizirajući stanje po polu, nosioca vlasništva nad aktivnim poslovnim subjektima, po klasi veličine, dolazi se do podatka da iako u sve tri klase veličine primat vlasništva imaju muškarci, najveći procenat vlasništva žene imaju u klasi malih preduzeća (9,7%).

Ova analiza (Izvor: Mostat, Popis 2011.) je pokazala, posmatrano sa nekoliko različitih aspekata, da su žene još uvijek u neravnopravnom položaju kao nosioci vlasništva nad poslovnim subjektom, u poređenju sa muškarcima.

Posmatrano po opštinama, zaključak koji proizilazi je da su žene kao nosioci vlasništva nad poslovnim subjektima procentualno najviše zastupljene u opštinama Kolašin, Plužine i Danilovgrad, a najmanje u opštini Šavnik.

Djelatnosti u kojima su najviše zastupljene žene kao nosioci vlasništva, na osnovu ove analize, jesu socijalna zaštita, djelatnost zapošljavanja, reklamiranje i istraživanje tržišta i čišćenje životne sredine.

Takođe, i kada se vršilo posmatranje nosioca vlasništva prema klasi veličine poslovnog subjekta, rezultati se nijesu razlikovali od prethodnih. Zastupljenost žena kao nosioca vlasništva je najveća u klasi malih preduzeća, a svakako se i tu radi o malom procentu.

Ova analiza omogućila je kratak, ali realan uvid u strukturu preduzeća, kada se govori o nosioca vlasništva, po polu. Dalje planirane redovne analize, omogući će komparacije i na ovom polju.

Prosječne zarade 2009 - 2011.

Tabela 18: Prosječne zarade 2009 – 2011.

	2009		2010		2011	
	Zarada	Zarada bez poreza i doprinosa	Zarada	Zarada bez poreza i doprinosa	Zarada	Zarada bez poreza i doprinosa
Budva	626	451	726	487	720	483

Istraživanje “Društveni položaj i kvalitet života muškaraca i žena” (Izvor: Razvoj ženskog preduzetništva u Crnoj Gori, BSC Bar u Norwegian Embassy, april, 2012. godine) pokazuje da su i muškarcima i ženama iz uzorka plaćenost i sigurnost posla podjednako važni. Ženama je ipak plaćenost manje važna što se može povezati sa činjenicom da je njihovo učešće u porodičnom budžetu niže (uvijek ispod 50%). Žene uglavnom obavljaju neplaćeni domaći rad, čija se vrijednost u nekim zemljama procijenjuje i na ekvivalent od 40% bruto nacionalnog dohodka. Nevidljivost ženskog rada, naročito u oblasti ekonomije njege, omogućava da se ljudski resursi neadekvatno upotrebljavaju i zloupotrebljavaju.

Zato je i strategija rodnog budžetiranja kao međunarodno prihvaćen metod smanjenja rodne nejednakosti, koji sprovodi više od 50 država u svijetu neophodna za postizanje stvarne a ne samo deklarativne jednakosti.

Tabela 19: Zaposleni/e prema zanimanju i polu, Popis 2011. (Monstat)

	u hiljadama			polna raspodijela	
	ukupno	žene	muškarci	žene %	muškarci %
Ukupno	196	86,4	109,6		
Zakonodavci, funkcioneri i rukovodioci	10,4	3,2	7,2	30,8	69,2
Stručnjaci	32,9	19,2	13,7	58,3	41,7
Stručni saradnici i tehničari	28,6	14,9	13,7	52,1	47,9
Službenici	19,4	11,7	7,7	60,3	38,7
Uslužni radnici i trgovci	50,5	25,4	25,0	50,3	49,5
Kvalifikovani radnici u poljoprivredi i ribarstvu	8,7	2,9	5,8	33,3	66,7
Zanatlije i srodni radnici	16,8	2,0	14,8	11,9	88,1
Rukovaoci mašinama i uređajima i monter	14,6	0,6	14,0	4,1	95,9
Osnovna – jednostavna zanimanja	13,9	6,4	7,5	46,0	54,0

Broj korisnika materijalne pomoći u Budvi

Tabela 20: Broj korisnika materijalne pomoći i dječije pomoći u Budvi 2011 -2012. (Izvor: Centar za socijalni rad u Budvi)

Godina	Materijalno obezbjeđenje porodice (porodica)	Materijalno obezbjeđenje porodice (nosioc žena)	Dječiji dohodak (porodica)	Dječiji dohodak (nosioc žena)
2011	97	65	82	63
2012	96	69	82	65

Napomena: Pravo na MOP i DD ostvaruju roditelji koji jedini mogu biti nosioci prava, i ako ovo pravo ostaruju na osnovu njihove maloljetne djece.

Maloljetna lica ometena u razvoju kod Centra za socijalni rad u Budvi mogu da ostvare pravo na njegu i pomoć drugog lica , ličnu invalidninu i dječji dodatak.

- Broj djece koja su ostvarila pravo na njegu i pomoć u 2011. godini: 1
- Broj djece koja su ostvarila pravo na ličnu invalidninu u 2011. godini: 1
- Broj djece koja su ostvarila pravo na DD po osnovu invalidnosti u 2011. godini: 1

U 2012. godini (na 22.12.2012.) broj djece koja su ostvarila pravo na njegu i pomoć: 0; broj djece koja su ostvarila pravo na Ličnu invalidninu je 2, međutim, ovaj broj za 2012. godinu još nije konačan jer Komisija koja odlučuje o ovim pravima treba da se sastane 22.12. 2012. godine.

Tabela 21. Broj korisnika njege drugog lica i lične invalidnine u Budvi 2011 -2012. (Izvor: Centar za socijalni rad u Budvi)

Godina	Njega i pomoć drugog lica (porodica)	Njega i pomoć drugog lica (nosilac: žena)	Lična invalidnina (porodica)	Lična invalidnina (nosilac: žena)
2011	72	39	27	13
2012	74	41	31	14

Politika i odlučivanje

Uprkos ekonomskim i društvenim izazovima, ostvaruje se napredak u postavljanju žena na političkim pozicijama. Udio ženskih članica parlamenta u većini država u regionu se postepeno povećava, iako je i dalje ispod kritične brojke od 30 odsto koja se smatra neophodnom da bi žene ostvarile značajan uticaj u političkim debatama.

Tabela 22: Struktura Skupštine opštine Budva po polu u periodu 2005 - 2009. i 2009 - 2012. godina (Izvor: Služba Skupštine opštine Budva):

Period	Odbornici (ukupno)	Odbornice	%	Odbornici	%	Predsjednik SO	Sekretar SO
2005 - 04.11. 2005.	32	6	18,75	26	81,25	muškarac	žena
04.11.2005. - 2009.	32	5	15,62	27	84,38	muškarac	žena
2009 - 28.12.2011.	32	7	21,87	25	78,13	muškarac	žena
28.12.2011. -2012.	32	6	18,75	26	81,25	muškarac	žena

Tabela 23: Struktura Skupštine opštine Budva po polu i političkoj partiji u periodu 2012 - 2016. godina (Izvor: Služba Skupštine opštine Budva):

Period	Odbornici (ukupno)	DPS	SDP	LP	PZP	NSD	Nestranač. odbornici/e DF	PCG	SNP
Muškarci	25	11	1	1	2	2	3	3	2
Žene	7	3	1	0	0	0	1	1	1
Ukupno	32	14	2	1	2	2	4	4	3

Posmatrano u odnosu na uporedive podatke u regionu i u zemjama EU, Lokalni parlament u Budvi bilježi viši nivo zastupljenosti žena - odbornica, dok u odnosu na prethodna dva izborna mandatane ne bilježi bitna odstupanja i rast.

Tabela 24: Struktura skupštinskih odbora po polu u periodu 2005 - 2009. i 2009 - 2012. godina (Izvor: Služba Skupštine opštine Budva):

		2005 - 2009.			2009 - 2012.		
		Predsj.	Član	Ukupno	Predsj.	Član	Ukupno
Odbor za statut i propise	žene	1	2	7	1	0	7
	muškarci	0	4		0	6	
Odbor za izbor i imenovanja	žene	0	0	7	0	1	7
	muškarci	1	6		1	5	
Odbor za finansije, priv. i razv.	žene	1	0	7	0	3	7
	muškarci	0	6		1	3	
Odbor za plan. i uređ. Prostora	žene	0	1	5	0	1	5
	muškarci	1	3		1	3	
Odbor za kom. stamb. djelat.	žene	0	0	5	0	0	5
	muškarci	1	4		1	4	
Odbor za društ. Djelat.	žene	0	0	5	1	0	5
	muškarci	1	4		0	4	
Odbor za međuopš. i međudrž. saradnju	žene	0	2	5	0	1	5
	muškarci	1	2		1	3	
Ukupno	žene	2	5	41	2	6	41
	muškarci	5	29		5	28	

U Skuštini opštine Budva postoje 7 skuštinskih odbora u kojima su žene u sazivu Skupštine 2005 - 2009. kao predsjednice bile zastupljene sa 28,57%, a kao članice u istim 14,70%. U sazivu Skupštine 2009 - 2012. u ovih 7 skupštinskih odbora ostao je isti nivo zastupljenosti žena kao predsjednica odbora - 28,57%, dok kao članice su bile nešto više zastupljene ili 17,64%.

Tabela 25: Struktura organa lokalne uprave po polu u periodu 2009 - 2012. godina:

Organ	Muškarac	Žena	% učešća žena
-------	----------	------	---------------

Predsjednik Opštine	1	0	0
Potpredsjednik Opštine	1	0	0
Glavni administrator	0	1	100,00
Sekretari Sekretarijata do 07.07.2011.	5	1	16,66
Sekretari Sekretarijata od 07.07.2011. do kraja 2012.	4	3	42,85
Šefovi Službe do 07.07.2011.	3	2	40,00
Šefovi Službe od 07.07.2011. do kraja 2012.	4	2	33,33
Direktori JP/ JU čiji je osnivač Opština	10	4	28,57

Sve zemlje regiona imaju ozakonjene procenete od najmanje 30 posto obaveznog učešća žena na izbornim listama, no još uvijek je ta brojka teško dostižna u stvarnosti - od Hrvatske, gdje partije dobijaju 10 posto veće nadoknade za poslanice, do Srbije gdje još nije bilo žene na čelnoj poziciji vojske ili policije.

Nema opravdanja za politiku ignorisanja kompetencija i kapaciteta žena ukoliko se želi graditi istinska demokratija. Država i političke partije su u obavezi da preuzmu adekvatne aktivnosti kako bi riješili problem sistemske marginalizacije žena u političkom spektrumu, jer to predstavlja strukturalni problem koji svoje korijene ima u nejednakoj raspodjeli ekonomske i političke moći. Donosioci odluka nose direktnu odgovornost za promjenu ovog stanja, uz naznaku da se radi i o dugoročnom procesu promjene opšte društvene klime i stavova javnosti. Samim tim, neohodna je sinergija brojnih aktera.

Jednakost između žena i muškaraca je fundamentalni kriterijum demokratije koji bi trebalo da bude obogaćen kroz rodno ravnomyernu zastupljenost u političkom životu i odlučivanju. To ne smije biti formalno-tehnički proces, već izraz svijesti donosilaca odluka i samog društva o potrebi iskorišćenja svih ljudskih resursa, radi bolje vladavine koja je zasnovana na jednakim šansama za sve i uvažavanju različitosti.

Stoga je politička volja od presudnog značaja u uspostavljanju odgovarajućih politika i praksi. **Evropska unija** je jedinstvena ekonomska i politička organizacija, nastala nakon II svjetskog rata, koju trenutno čini 27 evropskih država. Član 1 Ugovora o EU navodi da je Unija formirana sa zadatkom da „organizuje na dosljedan i solidaran način odnose država članica i njihovih naroda“. Njeni osnovni ciljevi su: podsticanje uravnoteženog i trajnog privrednog i socijalnog razvoja i visokog stepena zapošljenosti; potvrda identiteta na međunarodnoj sceni; jačanje zaštite prava i interesa državaljana; stvaranje prostora slobode, bezbjednosti i pravde; i očuvanje tekovina zajednice.

Politike rodne ravnopravnosti posljednjih decenije počinju da budu fokus i Evropske unije, kako u zakonodavnom dijelu, tako i u praksama. Ipak, prepoznavanje uloge žena u političkom odlučivanju, odnosno odsutnost žena iz ove sfere je išlo nešto sporije. Od Preporuke 84/635/EEC Savjeta od 13. decembra 1984. godine o promovisanju pozitivne akcije za žene do Rezolucije Savjeta od 27. marta 1995. godine o uravnoteženom učešću muškaraca i žena u odlučivanju prošla je decenija. Ovim dokumentom EU potvrđuje da je „neophodno uložiti svaki napor da se uvedu promjene u strukturama i stavovima koji su suštinski za istinsku jednakost pristupa pozicijama odlučivanja muškaraca i žena u političkoj, ekonomskoj i kulturnoj sferi“, ali i propisuje niz vrlo konkretnih aktivnosti koje bi države članice trebale redovno sprovoditi.

Rezolucija Evropskog parlamenta o ženama u odlučivanju kao razuman cilj postavlja 40% učešća i „primjećuje da upotreba kvota kao prelazne mjere pomaže da se izjednači uključenost muškaraca i žena u politički život i traži obezbijedjivanje političke obuke i informacija za žene kandidatkinje od strane partija tako da mogu ući u politički život sa potpunim samopouzdanjem“. Međutim, u okviru samog Evropskog parlamenta ova željena kvota nije dostignuta. 2010. godine (Izvor: Žene u politici, EU, Vlada Crne Gore, UNDP, 2010.) je u Evropskom parlamentu 34.92% poslanica, uz naznaku da članice imaju velike diskrepance u zastupljenosti oba pola, počev od Finske koja ima 61.54% poslanica do Malte koju u ovoj instituciji zastupa 0% poslanica. Tabela u nastavku daje detaljan pregled zastupljenosti žena u Evropskom parlamentu po državama članicama:

Tabela 26. Žene u Evropskom parlamentu, 2010.

	Država članica	Broj poslanika/ca	Broj žena	% Žena
1.	Finska	13	8	61,54
2.	Švedska	18	10	55,56
3.	Estonija	6	3	50,00
4.	Holandija	25	12	48,00
5.	Danska	13	6	46,15
6.	Francuska	72	33	45,83
7.	Sovenija	7	3	37,50
8.	Slovačka	13	5	38,46
9.	Latvija	8	3	37,50
10.	Njemačka	99	37	37,37
11.	Belgija	22	8	36,36
12.	Mađarska	22	8	36,36
13.	Portugal	22	8	36,36
14.	Rumunija	33	12	36,36
15.	Španija	50	18	36,00
16.	Austrija	17	6	35,29
17.	Bugarska	17	6	35,29
18.	Kipar	6	2	33,33
19.	Ujedinjeno kraljevstvo	72	24	33,33
20.	Grčka	22	7	31,82
21.	Irska	12	3	25,00
22.	Litvanija	12	3	25,00
23.	Italija	72	16	22,22
24.	Poljska	50	11	22,00
25.	Češka republika	22	4	18,18
26.	Luksemburg	6	1	16,67
27.	Malta	5	0	0,00
	Ulupno	736	257	34.92

Tabela 27. Žene u parlamentu u Regionu, 2010.

	Država	% Žena
1.	Makedonija	33,00
2.	Hrvatska	23,50
3.	Srbija	21.60
4.	Crna Gora 2011.	13,50

Zastupljenost žena u parlamentu Crne Gore se u sazivu Skupštine Crne Gore za period 2012. godine do 2016. godine uvećala na 17,28 % (14 poslanica).

Proces evropskih integracija Crne Gore ljekovito je djelovao na mnoga pitanja koja opterećuju demokratizaciju društva. U tom kontekstu, međunarodno obavezujući dokumenti, čija je potpisnica i država Crna Gora, su dali snažan podstrek pozicioniranju rodne ravnopravnosti, a posljedično i mjestu i ulozi žena u procesima odlučivanja, na društvenoj agendi, što će Opština Budva podržati i biti partner u svim aktivnosti u kojima Nacionalni plan za postizanje rodne ravnopravnosti istu vidi u narednom četvorogodišnjem periodu u ovim i ostalim oblastima koje tretira ovaj dokument.

Nasilje nad ženama

Nasilje u porodici i nasilje nad ženama predstavlja društveni problem sa kojim se suočavaju sve zemlje.

Deklaracija Ujedinjenih nacija o ukidanju svih oblika nasilja nad ženama (1993) prvi je međunarodni dokument koji problematiku nasilja nad ženama sagledava kroz nejednakost muškaraca i žena u društvu koje vodi diskriminaciji žena. Ovaj dokument nasilje nad ženama definiše kao „ispoljavanje istorijski nejednakih odnosa društvene moći između muškaraca i žena koji su doveli do diskriminacije i dominacije nad ženama od strane muškaraca i do sprečavanja potpunog napretka žena. Nasilje nad ženama je jedan od osnovnih društvenih mehanizama kojima se žene prisiljavaju da budu u podređenoj poziciji u odnosu na muškarce. Nasilje nad ženama je prepreka u postizanju jednakosti, razvitka i mira.“

Deklaracija identifikuje najznačajnije vrste nasilja nad ženama ukazujući da nasilje može biti fizičko, seksualno i psihološko.

- Nasilje se događa u porodici, uključuje udaranje, polno zlostavljanje ženske djece, nasilje povezano s mirazom, bračno silovanje, genitalno sakaćenje.
- Nasilje se događa unutar opšte zajednice, uključujući i silovanje, seksualno zlostavljanje, seksualno uznemiravanje na radnom mjestu.
- Nasilje počinjeno ili odobreno od strane države, gdje god se pojavi.

Nasilje u porodici uključuje oblike nasilja među partnerima ili članovima porodice, bez obzira na to da li žive u istom domaćinstvu. Žrtve nasilja u porodici su najčešće žene. Prema podacima UN-a, prvi uzrok smrti ili invalidnosti među ženama od 15 do 45 godina nijesu bolesti ili saobraćajne nesreće, već nasilje. Prisustvo djece prilikom nasilnog ponašanja roditelja je najveći činilac rizika od prenosa nasilničkog ponašanja sa generacije na generaciju. Dječaci koji su svjedoci nasilja u porodici su dva puta više izloženi vjerovatnoći da će zlostavljati svoje partnere i djecu kad oni postanu odrasle osobe. Realizovani projekti pokazuju da 30% do 60% počinitelaca nasilja u partnerskim vezama, zlostavlja i djecu. Posljedice nasilja u porodici osjećaju generacije jedne porodice, ali i društvo u cjelini. Ono

predstavlja prepreku u postizanju jednakosti, razvoja i mira.

Iz tog razloga razvijene zemlje kontinuirano unapređuju metode za procjenu štete koje zajednica trpi zbog navedenog problema.

Istraživanje javnog mnjenja je realizovano na uzorku od 1.103 ispitanika u 17 crnogorskih opština (Izvor: Studija o nasilju u porodici i nasilju nad ženama u Crnoj Gori, EU, Vlada Crne Gore, UNDP, 2012.):

Informisanost ispitanika o nasilju

- U 92% slučajeva anketirani smatraju da postoji nasilje u porodici u Crnoj Gori.
- Ispitanici percipiraju sljedeće faktore kao uzroke nasilja u porodici: zloupotreba moći članova porodice (29%), bolesti zavisnosti (22%), ekonomska kriza (21%), patrijarharno društvo (18%).
- Žrtve nasilja u porodici najčešće su žene i djeca, dok su muškarci prepoznati kao nasilnici.
- Anketirani nedovoljno poznaju nadležnosti institucija koje se bave zaštitom žrtava nasilja, jer smatraju da se treba obratiti policiji i centru za socijalni rad, a zanemaruju ulogu sudova i tužilaštva. Takođe, izjednačavaju ulogu nevladinih organizacija i centara za socijalni rad u procesu zaštite žrtve nasilja.
- Podatak da samo 3,5% anketiranih smatra da se nasilje često prijavljuje, pokazuje da broj prijavljenih slučajeva nasilja ne odražava stvarni broj slučajeva i da je ovu društveno negativnu pojavu potrebno češće prijavljivati.

Stavovi ispitanika

- Svaki četvrti ispitanik, pretežno muškog pola, starosti od 18 do 30 i 51- 60 godina smatra da postoje situacije u kojima je fizičko nasilje opravdano. Nasuprot preovlađujućem opštem stavu ispitanika o neprihvatljivosti nasilja, jedan broj njih ga ipak toleriše u određenim situacijama, naročito kada su u pitanju partnerski odnosi u kojima dominira rigidnije shvatanje pozicije žene. Ženama se u ovim odnosima nameću strožija pravila ponašanja - 22,2 % ispitanika smatra da je fizičko nasilje opravdano ako žena flertuje, dok se prema muškarcima u istoj situaciji društvo odnosi sa većim stepenom tolerancije i sa manje osude (16,2%).
- Svaki četvrti ispitanik, pretežno muškog pola, starosti od 18 do 30 i 51- 60 godina odgovornost za nasilje pripisuje žrtvi zbog njene ili njegove nemogućnosti da napusti nasilnika/nasilnicu, što je u suprotnosti sa stavom većine da je nasilje u porodici odgovornost društva (68,3 % anketiranih navodi da je nasilja u porodici društveni problem). Dobijeni rezultati ukazuju na nerazumijevanje položaja, problema i teškoća sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici (strah, osjećaj nemoći i nesigurnosti, nedostatak podrške porodice i relevantnih institucija, nemogućnost obezbjeđenja egzistencijalnih uslova), čime se teret odgovornosti prebacuje na žrtvu, a zanemaruje uloga državnih institucija u prižanju zaštite, podrške i egzistencijalnih uslova za žrtve nasilja u porodici.
- Svaki četvrti ispitanik, pretežno muškog pola, starosti od 18 do 30 i 51- 60 godina smatra da je nasilje uzrokovano okolnostima i događajima van kontrole nasilnika i da je žrtva odgovorna za nasilje, jer ga "izaziva svojim postupcima".

- Ispitanici sa manjom sigurnošću prepoznaju kao nasilje kontrolisanje telefonskih poziva, i-mejlova, SMS poruka (prosječna ocjena 3.30)¹⁰, kontrolu kretanja (prosječna ocjena 3.57), ograničavanje komunikacije (prosječna ocjena 3,69) što upućuje na postojanje tolerancije na latentnije manifestacije nasilja i sklonost da se prepoznaju samo eksplicitni oblici nasilja u porodici, poput fizičkog nasilja, uvreda, prijetnji.

Izloženost ispitanika nasilju u porodici

- U 13% slučajeva anketirani su bili direktno izloženi nekoj vrsti nasilja u porodici.
- Statistički profil žrtve: osobe ženskog pola, zaposleni ili penzioneri/penzionerke, gotovo svih starosnih kategorija.
- Nizak procenat odgovora koji se odnosi na lično iskustvo sa nasiljem (13,1%) je u suprotnosti sa percepcijom ispitanika o rasprostranjenosti nasilja – čak 91,7% njih je izjavilo da je u Crnoj Gori zastupljeno nasilje u porodici. To ukazuje da građani u Crnoj Gori još uvijek nijesu spremni da otvoreno govore o svom iskustvu sa nasiljem.
- Najčešći oblici nasilja u porodici su ponižavanje, uvrede, psovke (29%), šamar, udaranje i guranje (23%).
- U odnosu na žene, muškarci se pojavljuju u značajno većem procentu kao počinioci nasilja u porodici.
- Počinilac nasilja u porodici najčešće je suprug, bivši suprug i partner (sumarno 37%).

Prisutnost nasilja u porodici u okruženju ispitanika

- 38% ispitanika/ispitanica poznaje nekoga iz svog okruženja ko je žrtva nasilja u porodici. Oni prepoznaju sljedeće oblike nasilja u porodici: ponižavanje, uvrede, psovke (23%), šamare, udaranje, guranje (23%), ograničavanje komunikacije sa drugim osobama i kontrolu kretanja (po 8%).
- Žene češće navode da poznaju nekoga iz svog okruženja ko je žrtva nasilja u porodici.
- Počinilac nasilja u porodici je najčešće suprug, bivši suprug i partner (sumarno 64%)
- Skoro svaki treći ispitanik¹¹ ne bi bio spreman da prijavi nasilje u porodici zbog niskog povjerenja u efikasnost institucija, straha, patrijarhalnog shvatanja porodičnih odnosa kao nečega u šta se nipošto ne treba miješati, kao i zbog sumnje u to da se problem nasilja u porodici može zaustaviti i prevazići.

„Face-to-face“ istraživanje sprovedeno je na uzorku od 100 žena žrtava nasilja u prostorijama SOS Nikšić i Sigurne ženske kuće Podgorica.

- Visok procenat ispitanica (67,0%+22,0%) je doživio nasilje od strane bračnog partnera ili bivšeg bračnog partnera, što ukazuje da je za nasilnike brak najčešći ambijent za održavanje tradicionalnih rodnih uloga uslovljenih patrijarhatom, u kome, na štetu žena, uspostavljaju odnos moći i kontrole.
- 27% ispitanica je u primarnoj porodici bilo izloženo nasilju i to od strane oca ili majke. Ovi podaci ukazuju na veću vjerovatnoću prenošenja nasilnog ponašanja kao obrasca u partnerskim odnosima, onda kada je ono doživljeno u primarnoj porodici.

Ekonomska situacija

- Svaka druga žrtva nasilja u porodici je istakla da nema sopstveni izvor prihoda, dok njih 58 % navodi da nasilnik ima kontrolu nad njihovim prihodima i/ili imovinom. Date brojke ilustruju stepen ekonomske zavisnosti koja prati gotovo sve žrtve nasilja što dodatno govori o složenosti situacije nasilja u porodici za žrtve. Nedostatak ekonomskih prilika ili uskraćivanje ekonomske slobode ograničava ili uskraćuje mogućnost izbora za žrtve.

- Svaka druga ispitanica živi u bračnoj zajednici sa nasilnikom. Dakle, većina ispitanica i dalje ostaje u bračnoj zajednici u kojoj se nasilno ponašanje kontinuirano ponavlja.

Procjena rizika

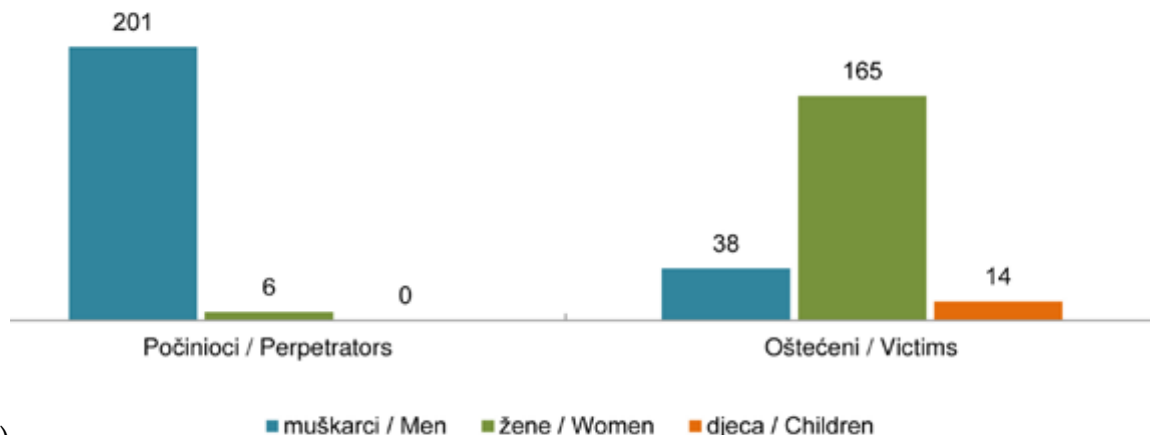
- Svaka peta žena je istakla da nasilnik posjeduje vatreno oružje i da im je u 37% slučajeva prijećeno oružjem. Svaka treća ispitanica je navela da je nasilnik pokušao da je ubije.
- U 81% slučajeva ispitanice navode da su članovi njihove porodice znali za nasilje koje im se dešava, ali su zaštitu ponudili u samo 29% slučajeva, a u 25% slučajeva prihvatili žrtvu nasilja i njenu djecu. Slučaj su prijavili policiji u samo 12% slučajeva.

PREPORUKE - izvod - koje bi se odnosile i na rad u lokalnim zajednicama u saradnji sa nadležnim institucijama shodno Strategiji zaštite pd nasilja u porodici.

Informisanost i senzibilizacija javnosti

- Definisane i primjene metoda socijalnog marketinga kako bi se upoznao javno mnjenje sa problemima nasilja i razvila odgovornost o ovom problemu.
- Kontinuirano raditi na podizanju svijesti javnosti o učestalosti, strukturi i karakteristikama nasilja u porodici, ukazujući na novousvojene zakonske mogućnosti za pravnu zaštitu od nasilja u porodici.
- Formirati info tačke u domovima zdravlja, školama, fakultetima, javnim ustanovama, itd. - na kojima se građani mogu informisati o svojim pravima i načinima reagovanja u slučaju nasilja.
- Edukovati odgovorna lica u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, kao i učenike i studente o važnosti prepoznavanja i prijavljivanja nasilja u porodici.
- Uključiti medije u informisanje javnosti o problemu nasilja u porodici i nasilja nad ženama i obezbijediti odgovarajuću, rodno senzitivnu obuku za novinare/novinarke.
- Informisati javnost o nadležnostima institucija u zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama propisanih Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i Protokolom o postupanju institucija u slučajevima nasilja u porodici.

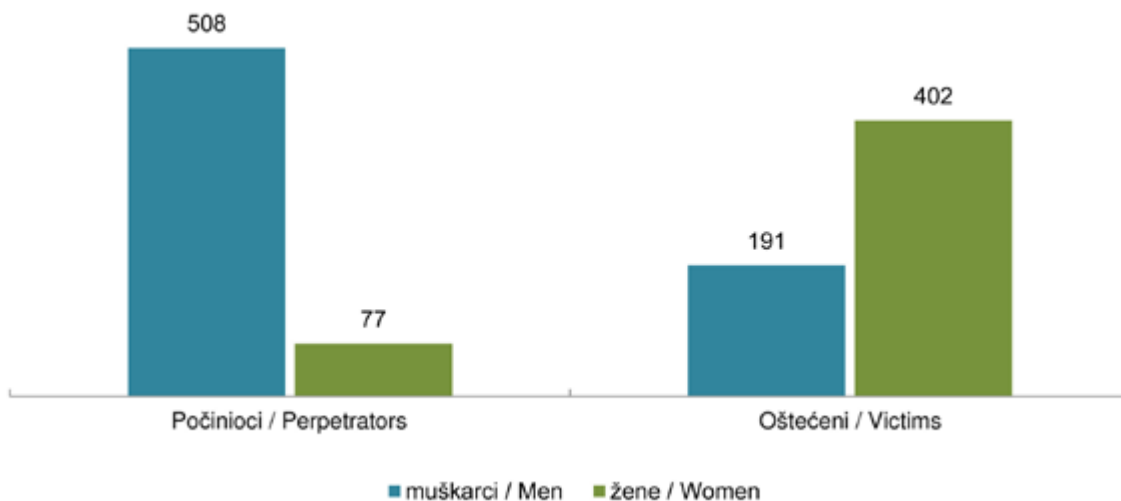
Grafikon 2: Broj krivičnih djela nasilja u porodici u Crnoj Gori, Popis 2011. (Izvor: Monstat)

Monstat)

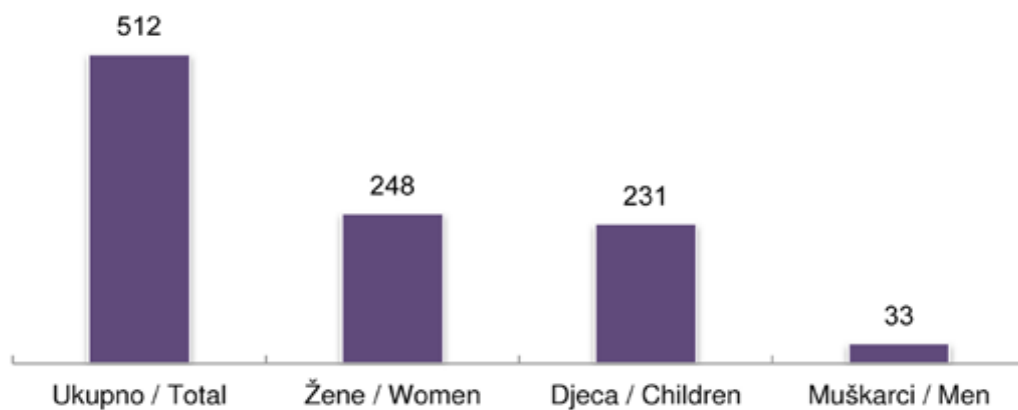
U izvještajnom periodu registrovano je 230 krivičnih djela nasilja u porodici shodno članu 220 Krivičnog zakonika.

Grafikon 3: Broj prekršaja u porodici u Crnoj Gori, Popis 2011. (Izvor: Monstat)

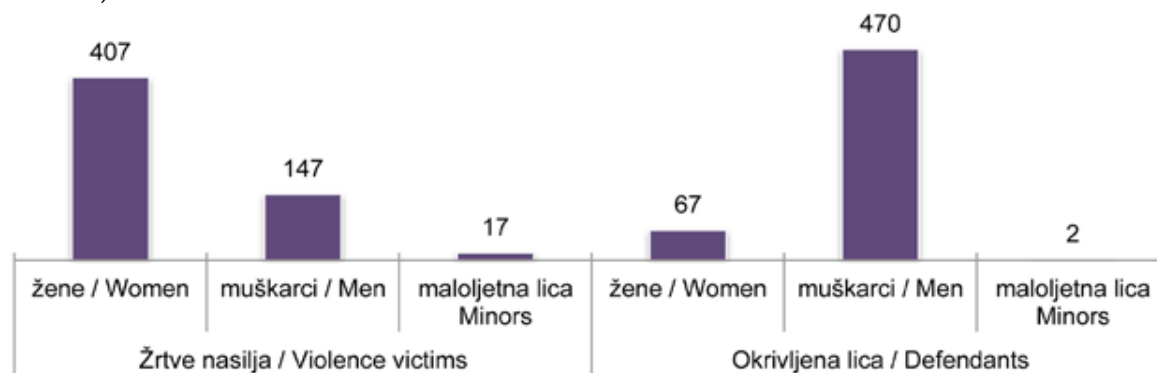

U izvještajnom periodu broj prekršaja iznosio je 507. Izrečeno je 108 zaštitnih mjera.

Grafikon 4: Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici centrima za socijalni rad u Crnoj Gori, Popis 2011. (Izvor: Monstat)

Grafikon 5: Nasilje u porodici - Područni organ za prekršaje u Crnoj Gori, Popis 2011. (Izvor: Monstat)

U načinu rješavanja slučajeva dominiraju novčane kazne 177, zatim obustave 109, opomene 51, dok je kazni zatvora bilo 32. zaštitnih mjera udaljenja iz stana bilo je 13, dok je najviše bilo zabrana približavanja žrtvi 36.

Mediji i kultura

Novinarska profesija koja uključuje žene u sve većem broju ujedno je i sama u veoma nepovoljnom položaju. Feminizacija ove profesije povezana je i sa snižavanjem njenog statusa, sa povećanjem nesigurnosti zaposlenja i radom "na crno" kao i sa niskom plaćenošću. Ni novinari, ni novinarka nijesu dovoljno senzibilisani/e za pitanja rodne ravnopravnosti i skloni su senzacionalizmu koji ima nepovoljan uticaj na javno mnjenje kada je riječ o rodnoj ravnopravnosti. Problemi nasilja i seksualne zloupotrebe žena su naročito podložni ovakvim vidovima zloupotrebe, koja se kao bumerang okreće protiv žrtava.

Ipak, zahvaljujući aktivnostima samih TV Budva i Radio Budva, Odjeljenja za rodnu ravnopravnost pri Ministarstvu pravde i ljudskih prava Crne Gore, Opštine Budva i nevladinih organizacija u Budvi, postignut je dobar stepen senzibilizacije medija za rodnu problematiku kada je u pitanju lokalni javni servis TV i Radio Budva. Takođe, postignuti su značajni rezultati na promociji postignuća žena u opštini Budva i šire kako u djelatnosti istih u amaterskom i profesionalnom okviru. Povećan broj emisija, priloga, lokalni javni servis se uključio u sve kampanje koje su istima dostavljene preko Opštine / Sekretarijata za lokalnu samoupravu od Odjeljenja za rodnu ravnopravnost pri Ministarstvu pravde i ljudskih prava Crne Gore.

Mediji treba da budu partner i komunikacioni kanal na uspostavljanju demokratskog modernog rodno senzibilnog društva i samim tim uloga istih je neodvojiva i suštinska u svim gore navedenim oblastima.

Potreban je i napor da se uspostave posebne rodno senzibilne mjere koje bi bile usmjerene ka afirmaciji ženskog stvaralaštva u oblasti kulture, ali i nauke. Takođe, u školskim programima i sadržajima neophodno je da nađu mjesto razne žene iz crnogorske istorije i istorije opštine Budva koje su zapostavljene ili zaboravljene, a čiji doprinosi imaju trajnu vrijednost.

Komitet za eliminaciju diskriminacije žena na sjednici 3-21.10.2011. godine u Ženevi, po izvještaju Crne Gore u okviru Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije je u poglavlju - Šire informisanje preporučio široko informisanje u Crnoj Gori o ovdje iznijetim stavovima u cilju upoznavanja ljudi, organa lokalne i državne uprave, zvaničnika, političara, parlamentarca i ženskih i organizacija za zaštitu ljudskih prava, o koracima koji su preduzeti u pravcu ostvarivanja de jure i de facto ravnopravnosti žena kao i daljim koracima koje je neophodno preduzeti u tom pravcu. Komitet preporučuje da široko informisanje o ovim stavovima uključi i nivo lokalnih zajednica.

